

SLOVENSKI

vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

LETNIK I.

DUNAJ, V PETEK 6. XII. 1946

ŠTEV. 26

IZ VSEBINE:

MLADINSKA PRILOGA
SLOVENSKI NAROD NE
BO ODNEHAL, DOKLER...
SLOVESEN POGREB JU-
NAKOV V BOROVLJAH
DR. FRANCE PREŠEREN
AGRARNA REFORMA NA
KOROŠKEM

Naš odgovor na nasilja

Sovražniki slovenskega ljudstva na Koroškem so napovedovali smrt. Požigali so naše domove, streljali naše najboljše sinove, izseljevali najbolj zavedne družine, zapirali naše očete, matere in hčere. Plenili so z žuljavo roko prigarana posestva in hinavsko ter nasilno jemali našo zemljo. Zapirali so slovenske domove, trgali iz naših rok skupno združeno premoženje, pregnali so naše slovenske besednike — slovensko učiteljstvo in duhovščino. Slovenskim materam so trgali s prsi otroke in jim hoteli vcepiti tujo, z nacističnim sovraštvom prepojeno kri. Naš odgovor fašističnim zločincem je bil: neusmiljena osvobodilna borba vsega slovenskega naroda v sklopu jugoslovanskih narodov in ramo ob ramo z našimi zavezniki. Najhujša nasilja niso ustražovala naših ljudi, najtrše gestapovske, esesovske in žandarmerijske ofenzive niso strle slovenskih partizanov. Niti izdajalci slovenskega naroda, ki so krivi tolikih žrtev in trpljenja, niso spravili našega človeka na kolena. Mi vsi smo takrat s ponosom in še z večjo borbeno voljo ugotovili: **Hoteli so nas uničiti, pa so nas okrepili.**

Nismo še dostojno pokopali naših žrtev, ne obnovili porušenih domov, niso nam še povrnilo naše lastnine in poravnali škode, a že se je zopet začelo: Nove krivice in ponižanja, trpljenje in zapiranja, so prizadeli slovenskemu ljudstvu na Koroškem.

Vprašujemo se:

Čemu ne dobi Slovenec nakaznice za čevlje, za blago... nacistični sosed pa jo dobi? Čemu ne dajo našemu izseljencu nakazila za apno ali gradbeni material, nacistični pripadnik pa dobi? Čemu izsekujejo prav pri slovenskih kmetih največ lesa? Čemu ne dajo odobrenja za obrt slovenskemu protifašistu? Zakaj zaplenijo našemu kmetu živila, čeprav je že oddal po predpisih? Čemu preiskujejo domove zavednih Slovencev? Čemu stikajo za slovenskimi časopisi in knjigami ter psujejo slike naših vodilnih mož? Čemu zapirajo naše najboljše ljudi za dolge mesece, nacisti pa puščajo svobodne? Čemu različni sodniki namršijo obrvi, kadar stoji pred njimi zaveden slovenski protifašist? Zakaj odpuščajo slovenske učitelje? Zakaj odvezemajo slovenskim duhovnikom potna dovoljenja, jih puščajo v nemških krajih in jih celo zapirajo? Zakaj lahko ustaši in belogardisti skupno z nacisti neovirano napadajo slovenske prireditve? Zakaj...? Zakaj ne dopuste, da bi se slovensko ljudstvo na Koroškem gospodarsko okrepilo? Zakaj zatirajo svobodno politično življenje in zakaj dovolijo, da se goji slovenska beseda v kulturnih prireditvah le toliko, kolikor je prav raznim oblastnikom? Zakaj krivice, pretepi, aretacije in nasilja na Slovenskem Koroškem?

Slovensko ljudstvo na Koroškem je stoletja bilo boj za narodne pravice. V času nacizma smo se kot člani svobodoljubnih narodov pridružili osvobodilnemu gibanju naprednega človeštva in smo bili edini in najdoslednejši borci proti fašizmu. Bili smo jez Kajbičevemu nasilju, oborožena pest, ki je tolkla nacistično soldatesko. Ob strani zaveznikov smo se edini borili za demokratično ureditev sveta na tleh, prežetih s Kajbičevim duhom,

Naša borba naj bo še bolj vztrajna, uporna in dosledna

(S pokrajinske konference Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško)

Dne 29. novembra 1946, na dan obletnice ustanovitve FLR Jugoslavije, je bila v gledališki dvorani pri Kreuzwurtu v Celovcu pokrajinska konferenca aktivistov Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško. Dve sto petdeset povabljenih in od občinskih odborov OF poslanih aktivistov iz vseh delov Slovenske Koroške se je kljub skrajno slabim prometnim zvezam zbralo, da proslavijo ta za vse narode nove Jugoslavije tako pomembni 29. november in izpričajo, da so tudi koroški Slovenci sestaven del slovenskega naroda.

Pročelje dvorane sta krasili dve veliki zastavi, slovenska in jugoslovanska, povezani v sredini z grbom nove Jugoslavije, nad katerim je bila pritrjena slika maršala Tita. Pestro slikovitost so izpopolnjevale na levi in desni še zastave velikih zaveznikov Sovjetske zveze, ZDA, Velike Britanije in Francije. Ostale stene dvorane pa so bile okrašene z zelenjem in z demokratičnimi svobodoljubnimi izreki, ki so izražali hvaležnost borcem za svobodo in žrtvam fašizma in pozivali vse protifašiste na složno borbo za iste cilje svobode in ljudske demokracije.

Ko so udeleženci odpeli v skupnem mogočnem zboru pod vodstvom tovariša Hartmanna himno »Hej Slovanci, je v odsotnosti zadržanega tov. dr. L. Sienčnika otvoril konferenco podpredsednik SPZ tov. Šiman Martinjak in pozdravil povabljene in delegirane aktiviste. Nato je prebral pozdravne brzojave različnih duhovnikov, ki se zaradi poklicnih dolžnosti niso mogli odzvati povabilu in želijo konferenci dober uspeh.

29. NOVEMBER JE DVAKRATNI SPOMINSKI DAN

V svojem slavnostnem govoru je predsednik Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško tov. dr. Franc Petek med drugim dejal:

»29. novembra lanskega leta so narodi Jugoslavije po svojih zastopni-

kih v Ustavodajni skupščini proglasili Federativno Ljudsko Republiko.

29. novembra 1943 je imel AVNOJ (Antifašistično veče narodnog oslobodjenja Jugoslavije) svoje drugo zasedanje v Jajcu, ki je s svojimi zgodovinskimi sklepi položilo temelje ne le za nadaljnjo osvobodilno borbo, ampak tudi za novo državno ureditev. Ti sklepi vsebujejo v glavnem 3 točke:

1. monarhija se je razkrinkala kot nasprotnica nove Jugoslavije.

2. Največja pridobitev osvobodilne borbe je trdno bratstvo, enotnost in enakopravnost jugoslovanskih narodov. Narodno osvobodilna borba bi bila fraza, če bi ne pomenila poleg osvoboditve Jugoslavije obenem osvoboditev njenih narodov.

3. Odlok o priključitvi zemlje, ki je pod oblastjo tujih zatirancev, to je Beneške Slovenije, Primorske s Trstom in Istre ter Koroške k svobodni demokratični Jugoslaviji.

Nova Jugoslavija je s svojo borbo uresničila cilje, postavljene na zgodovinskem zasedanju AVNOJ-a. Še skušajo iz inozemstva blatiti novo Jugoslavijo in mobilizirati mednarodno reakcijo. »Psi lajajo, a karavana gre dalje,« je rekel tov. Kardelj. Narodi nove Jugoslavije se zavedajo svoje moči, za njimi stojijo Sovjetska zveza in vsi svobodoljubni narodi sveta.

Tudi mi koroški Slovenci smo občutili na lastnem telesu slabost stare Jugoslavije, ko smo bili od podpisa mirovne pogodbe v St. Germainu do leta 1941 prepuščeni svoji usodi. Nihče ni mogel preprečiti, da je romala koroška inteligenca v pregnanstvo in je bilo na stotine družin izseljenih. Zaveš pa, da smo se tudi koroški Slovenci borili skupaj z jugoslovanskimi narodi pod vodstvom OF na lastni zemlji proti Hitlerjevemu nasilju, zaveš, da smo tudi mi dali ogromno žrtev za uničenje fašizma in za svobodo naroda, nam vliva trdno prepričanje, da bomo dosegli svoje narodne in človečanske pravice, in te so: **Svoboda v materinski državi.**

zastupljenih z nacistično ideologijo in posejanih z gestapovci, partajevci, raznimi »Bauern« in »Ortsgruppen« firerji. Naš odločen in junaški zgled je budil avstrijske protifašiste in jih klical k oboroženemu odporu. Slovensko ljudstvo na Koroškem je bilo dosleden sovražnik nacističnega nasilja in najodločnejši borec za demokracijo ob strani vsega svobodoljubnega človeštva. Bilo je trn v očeh vseh hlapcev fašizma in je to še tudi danes vsem njegovim ostankom.

Kdo izvaja danes nasilje?

Isti ljudje, ki so ga pred leti. Ljudje, prepojeni s Kajbičevim nacističnim duhom, polnim sovraštva nasproti vsemu, kar je slovensko, protifašistično. To so bili naduti nacistični privrženci, ki so prisegali na Hitlerja, ki so v njegovem imenu kot oblast, policija, žandarmerija, kot politični agitatorji ali vzgojitelji ali kot nacistični

intelektualci sovražili vse, kar je bilo protihitlerjevsko ali kar je bilo na poti nacističnim načrtom. To so bili vsi tisti vaški krajevni in mestni »firerji« in »lajterji«, ki so ošabno strahovali naše ljudi, jih ovajali in delali sezname za internacije. In s temi vred vsa dolga vrsta partajevcev in raznih anverterjev. To so ljudje, ki tudi danes izvajajo nasilje nad nami. Avstrijski narod se ni prečistil v ognju protifašistične borbe in zato ni našel sile, da bi izkoreninil iz svojih vrst vse, kar je nezdravega, z nacizmom zastupljene. Ni našel niti sile, da bi na državna mesta postavil antifašiste. Zato najdemo pri nas roko v roki inozemskega fašista, domačega nacističnega svetovnega reaktivarja. Znašli so se v skupnem zatiranju vsega, kar je protifašističnega, in to predvsem slovenskega, ker so Slovenci najodločnejši borci za pravo demokracijo.

NAŠA USODA SE NE ODLOČA SAMO NA NAŠIH TLEH

V nadaljnjem sporedu je podal najprej tov. dr. Franci Zwitter politični pregled. Slikal je današnji mednarodni položaj kot borbo med zagovorniki miru, pravične demokracije in mednarodnega sodelovanja in med silami mednarodne reakcije, ki zasleduje osvajalne in napadalne cilje. Danes zahtevajo narodi, ki so vojno tako drago plačali, bolj kakor kdaj koli trden in trajen mir. V tem njihovem upravičenem in razumljivem stremljenju jih vedno in povsod podpira Sovjetska zveza, ki vodi v vsej svoji politiki dosledno in uspešno borbo za mir. Ob njeni strani so najmočnejše zagovornice mednarodnega sodelovanja slovanske države, ki so same to zahtevo tudi že uresničile. Slovanske države, ki so najbolj občutile vse grozote fašističnega nasilja na lastni koži, so našle pot do nove, napredne demokracije. Povsod so vzele ljudske množice krmilo v svoje roke, si ustvarile ljudsko oblast in neposredno odločajo o svoji usodi. Uresničile so stoletne sanje slovanskih narodov in ustvarile močno vseslovansko skupnost, a ne po zamisli kakih politikanov in režimov, ki so pod pretno vseslovansko skušali uresničiti le svoje imperialistične težnje. Ne, nova vseslovanska skupnost je zrasla iz skupnega trpljenja in iz skupne borbe na podlagi bratstva in enakopravnosti vseh slovanskih narodov. Najprej so uresničile bratstvo in enakopravnost narodov v svojih državah in sedaj kot močna, trdna skupnost dajejo zgled mednarodnega sodelovanja brez slehernih osvajalnih in napadalnih nagibov. Slovanski narodi so odstranili vsak šovinizem in izobčili le one, ki so stoletja v službi imperializma ovirali pot k medsebojnemu zbližanju. Izobčili so jih, da za večno zagotovijo bratsko skupnost, ki je bila skovana s skupno prelito krvjo v sveti narodno osvobodilni vojni proti hitlerjevskemu nasilju.

Nova vseslovanska misel in skupnost sloni na bratstvu in enakopravnosti slovanskih narodov, ki ne pozna osvajalnih in napadalnih teženj in je jasen dokaz, da sta skupna pot in skupno delo možna tam, kjer vlada ljudstvo samo.

Za iste cilje miru in demokracije pa se borijo tudi vse napredne množice sveta. V vseh teh imamo svoje najiskrennejše zaveznike. »Zavedajmo se« tako je končal svoja izčrpna izjava, »da se naša usoda ne odloča samo na naših tleh, temveč da se bije boj za nas tudi povsod tam, kjer koli se bije boj za pravice malih in ponižanih, kjer koli se bije boj za uresničenje demokratičnega miru proti zagovornikom osvajalnih in napadalnih ciljev. To naj bo naše upanje in naša močna zaveš: V naši borbi nismo sami, z nami je ves slovenski narod, z nami je nova močna Jugoslavija, z nami najmočnejša zagovornica svobodo-

Ljubnih narodov Sovjetska zveza, z nami je ves napredni svet, z nami so vsi poštene ljudje, ki se borijo za resnično svobodo in enakopravnost vseh narodov, za pravičen, demokratičen mir v svetlu!»

OSVOBODILNA FRONTA GRADI NA SVETLIH BORBENIH TRADICIJAH

Nato je podal v obsežnem poročilu sekretar POOF tov. Karel Prušnik notranjepolitični položaj in pokazal, da je Avstrija danes v stanju splošne krize, tako politične kakor gospodarske. Vzrok je v tem, da v Avstriji pri izgradnji dežele ne odloča delovno ljudstvo, temveč majhna skupina domačih in tujih kapitalistov, izkoriščevalcev delovnega človeka. Kričočih, neurejenih razmer je kriv predvsem tudi upravni aparat, v katerem imajo še vedno prvo besedo reakcionarni in nacistični elementi. Denacifikacija ni izvedena ne v upravnopolitičnem, ne v sodnijskem, niti v gospodarskem aparatu. Zato je tudi možno, da je pobegnil eden najbolj krvavih koroških nacistov in vojnih zločincev dr. Paul Messiner in so na svobodi znani julijski pučisti in ilegalni nacisti, medtem ko zavedne protifašiste zapirajo samo zaradi njihove slovenske narodne zavednosti. Medtem ko strahujejo slovensko prebivalstvo z vsemi policijskimi sredstvi, avstrijske oblasti ne podvzamejo ničesar proti nacističnim izzivanjem. Zaradi znanih izzivanj na dunajski univerzi je moralo demonstrirati in zahtevati najstrožjo kazen za nacistične provokatorje dunajsko delavstvo, ker avstrijske oblasti niso podvzele nobenih korakov, čeprav se je to zgodilo pred nosom avstrijske vlade. Avstrijski prosvetni minister po teh dogodkih ni govoril proti nacističnim provokatorjem, temveč proti avstrijskemu delavstvu, ki je s svojim nastopom dokazalo, da je pripravljeno na borbo za resnično demokratično, neodvisno Avstrijo. Edino KP se dosledno bori za odstranitev vseh fašističnih elementov iz javnega življenja, za odstranitev inozemskih fašistov in vojnih zločincev. Ona edina od vseh avstrijskih strank ima tudi pravilno stališče do koroških Slovencev. Zato ponovno poudarjam, da moramo povezati našo pravično borbo za narodne in socialne zahteve z borbo naprednih avstrijskih delovnih množic. Dosedanje izkustvo nam kaže, da najdemo prave zaveznike v naši borbi v vrstah KPA. Prav tako pa

ne smemo prezreti dejstva, da se tudi iz vrst SPOe vse bolj izločajo resnični demokrati, antifašisti, ki so spregledali izdajalsko vlogo nekaterih svojih voditeljev, vernih slug reakcije, in ki so pripravljeni iti po borbeni poti napredka, da doprinesejo s svobodoljubnimi množicami vsega sveta svoj delež za utrditev trajnega miru. Z vsemi temi demokratičnimi množicami avstrijskega ljudstva moramo povezati našo borbo, ki bo potem še bolj učinkovita in uspešna.

Kljub vsem zaprekam in težavam, na katere smo naleteli pri našem narodnem in političnem delu, pri delu za osvoboditev in združitve slovenskega naroda, lahko zabeležimo mnogo vidnih in odličnih uspehov. Zavedamo se, da je za nas koroške Slovence le močna in enotna organizacija jamstvo za doseg našega cilja, naših stoletnih upov in želja. OF kot vsenarodna organizacija je in ostane edina politična predstavica vseh koroških Slovencev, ki se priznavajo k narodni skupnosti. Ona gradi vztrajno na svetlih borbenih tradicijah. Kot prvi in najosnovnejši sklep današnje konference aktivistov OF naj bo torej: Še bolj vztrajno, uporno in dosledno se bomo borili in delali za uresničenje našel ter nalog OF, da s tem vsak po svojih močeh in sposobnostih doprinese čim večji delež za doseg našega cilja, priključitev k matičnemu narodu, k Titovi Jugoslaviji ter s tem k narodni in socialni osvoboditvi.

Temu sklepu je veljalo tudi vse poldansko delo, kjer so podali referenti svoja poročila. V živahni debati so navzoči aktivisti povedali svoje izkušnje na terenu in povedali tudi svojo kritiko. Ob pol petih je zaključil tov. Primožič konferenco z naslednjo ugotovitvijo:

»Pradva za slovensko zemljo še traja. Naša borbena tradicija in naše veličanske žrtve nam narekujejo, da moramo v tej pravdi dobiti. V naši borbi nismo sami. Jugoslavija je v svoji borbi imela velike uspehe. Pridobila je v svetu vpliv in ugled. Borimo se proti manjšinskim tendencam. Naša borba ne gre za drobtinice, ker hočemo svobodo. Vse naše množične organizacije morajo postati življenjska potreba našega ljudstva.

Vsa naša borba pa mora sloneti na najširših antifašističnih temeljih. Pojdimo na novo delo za naš cilj, ki je priključitev!»

SZ v boju za popolno razorožitev

V svojem govoru pred političnim odborom organizacije Združenih narodov je predstavnik Sovjetske zveze Višinski izjavil o razorožitvi med drugim naslednje:

»Splošna omejitev oboroževanja mora biti obvezna za vse države ter mora obsegati vse načine in vrste oborožitve. Vsako orožje, kakršne koli vrste, kjer koli je in kakršen koli je način in mesto njegove uporabe, mora spadati v opazovalno področje ZN. Kakor je poudaril v svojem govoru že Molotov, mora splošna omejitev oboroževanja zajeti vse države in se dosledno izvajati nad vsemi vrstami orožja.«

V nadaljevanju svojega govora je

K POLOŽAJU V FRANCJIJI

O notranjepolitičnem položaju v Franciji piše moskovska »Pravda«:

»Francoski narod je izrazil 24. novembra pri volitvah v senat republike svojo voljo na isti način kot pri volitvah 10. novembra v narodno zbornico. Zmaga Komunistične stranke pomeni, da so se razbili načrti reakcije, ki so šli za tem, da ustvarijo iz senata trdnjavo vseh reakcionarnih sil. Ves francoski tisk je enodušen v ugotovitvi, da je razmerje sil v senatu republike isto kot v narodni zbornici.

Ostrina volivnega boja pa vodi do spoznanja, da je notranjepolitični položaj v Franciji izredno napet. V kratkem bodo še volitve predsednika

kritiziral Višinski izjave raznih delegatov, s katerimi so hoteli prikazati, da je omejitev oboroževanja odvisna od skupnega varnostnega sistema. Pri tem je spomnil na besede Molotova, ki pravi, da je splošna omejitev oboroževanja stvar svetovnega miru in da kot taka samo služi mednarodni varnosti.

»Splošna omejitev oboroževanja je že sama na sebi ena od najvažnejših pogojev za vzpostavitev mednarodne varnosti,« je dejal Višinski. »Če se ne bo omejila oborožitev v vseh državah, če se ne bo prepovedala proizvodnja in v zvezi s tem uporaba vseh vrst orožja — o kakšni varnosti naj bo potem še govora?«

republike in volitve za sestavo vlade. Nobenega dvoma ni, da je odločitev v teh vprašanjih odločilnega pomena za bodoči razvoj Francije. Odločitev pa zavisi od tega, kako bo uspelo ohraniti enotnost vseh demokratičnih sil. Vsa svetovna napredna in demokratična javnost pričakuje in upa, da se ne bo ponovila znana usodna slika preteklosti, ko je uspelo reakciji okoristiti se z razcepljenostjo demokratičnih sil.

CSR KUPUJE V NORVEŠKI REČNE LADJE

Češkoslovaška delegacija je odpotovala na Norveško, kjer namerava kupiti šest rečnih ladij v skupni tonaži 6000 ton,

Pozdravni brzojavki POOF ob tretji obletnici zasedanja AVNOJ-a v Jajcu

Predsedniku vlade FLR Jugoslavije
maršalu Jugoslavije
tov. Josipu Brozu — Titu v Beogradu.

O priliki obletnice zasedanja AVNOJ-a v Jajcu, na katerem so bili postavljeni temelji nove ljudske Jugoslavije in o priliki prve obletnice proglasitve FLR Jugoslavije pošiljamo aktivisti Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, zbrani na delovni konferenci, Vam in jugoslovanski vladi borbene pozdrave in čestitke.

Pridružujemo se prazniku jugoslovanskih narodov s tem, da zbrani na konferenci ocenimo uspehe našega dosedanjega dela in da si postavimo naloge za bodoče delo, ki naj nas privede do končnega cilja — do priključitve k FLR Jugoslaviji. Zavedamo se, da bomo samo z delom in borbo postali vredni tega velikega cilja.

Zaupanje v lastno moč in zavest, da uživamo podporo narodov Jugoslavije, katerim ste Vi stali na čelu v borbi in ki jih vodite danes v izgradnji države, ter vseh naprednih sil sveta, nas krepi v borbi proti temnim naklepom reakcije, ki hoče slovenski narod na Koroškem ponovno oropati njegovih pravic in mu preprečiti priključitev k matičnemu narodu in s tem k FLR Jugoslaviji.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Celovec, dne 29. novembra 1946.

Aktivisti
OF za Slovensko Koroško.

Predsedniku
Prezidija Ljudske skupščine FLRJ
tov. dr. Ivanu Ribarju v Beogradu

Aktivisti OF za Slovensko Koroško, zbrani na konferenci, Vam o priliki obletnice zasedanja AVNOJ-a v Jajcu, na katerem so bili postavljeni temelji nove ljudske Jugoslavije in o priliki prve obletnice proglasitve FLR Jugoslavije pošiljamo v imenu koroških Slovencev borbene pozdrave in čestitke.

Prosimo Vas, da naše pozdrave in čestitke sporočite narodom Jugoslavije, ki svobodni praznujejo ti dve obletnici kot svoj veliki državni praznik. Koroški Slovenci se pridružujejo temu praznovanju v nadaljevanju dela in borbe za priključitev, ker se zavedamo, da bomo tudi mi na ta način deležni svobode v okviru nove Jugoslavije, za katero smo se borili skupaj z jugoslovanskimi narodi.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Celovec, dne 29. novembra 1946.

Aktivisti
OF za Slovensko Koroško.

Pokrajinskemu odboru OF
v Celovcu.

Oviran, a z duhom in srcem prisoten želim z geslom »Tujega nočemo, svojega ne damo« složen, nemoten in uspešen potek sijanja zasnovane velopomembne konference. Pozdrav vsem vabljeni delegat župnik Ulbing.

Drobne novice

Poljska v borbi in obnovi. Pod tem naslovom je bila v Beogradu odprta razstava, ki jo je priredilo Jugoslovansko-poljsko kulturno društvo. Pri otvoritvi so bili navzoči ministri zvezne vlade Vujasinovič in Krstulović, podpredsednik Slovanskega komiteta general-lajtnant Savo Orovič, poljski veleposlanik Jan Karel Vende, zastopniki sovjetskega, ameriškega, angleškega, francoskega, češkoslovaškega in bolgarskega poslaništva poleg številnih kulturnih delavcev.

Bolgarska ljudska skupščina je sprejela zakonski predlog o centralizaciji bolgarske industrije pod vodstvom ministrstva za obrt in industrijo. Centralizacija industrije omogoča enotno vodstvo industrijskih obratov, kar pospešuje gospodarski razvoj v državi.

Gradove velikašev — ljudstvu. Češkoslovaško kmetijsko ministrstvo je dalo več gradov nekdanjih velikašev, ki jih je razlástila agrarna reforma, v korist skupnosti.

200.000 političnih zapornikov je v Franciji Španiji, tako je javil rimski radio izjavo člana španske republikanske delegacije Viktorija Puyolar, ki jo je ta podal na nekem zborovanju v Rimu.

V atenskem predmestju Tamburija je priredila ženska zveza predstavo. Neznaneec je vrgel v gledališče Zefiros ročno granato, ki je ubila dva gledalca, 13 pa ranila. Po tamkaj veljavnem načelu »Zrtev je kriva« je prišla policija predsednico ženske zveze in voditelja gledališke skupine.

Ob priliki sestave svoje tretje vlade LR Srbije je izjavil dr. Blagoje Nešković na seji ustavodajne skupščine LR Srbije, da bo ta vlada delovna vlada. Vlada je veran izraz Ljudske fronte Srbije in bo delala na temelju ustave in zakonov. Naša glavna naloga ostane tudi v bodoče delo za blaginjo našega ljudstva in za prosope naše skupne domovine FLR Jugoslavije in naše LR Srbije.

Sovjetski pisatelji v Ljubljani. Kot delegacija sovjetskih pisateljev so prispeli v slovensko prestolnico Vsevolod Višnjevski, Valentin Katajev in Aleksander Prokofijev. V srebrni dvorani hotela Uniona so imeli sestanek s slovenskimi književniki, novinarji in zastopniki drugih kulturnih ustanov.

Predsednik ameriškega komiteta za pomoč Jugoslaviji Zlatko Baloković je prispel iz Ljubljane v Beograd kot gost maršala Tita. Obiskal bo mladinsko progo ter bo prisostvoval Vseslovenskemu kongresu kot delegat ameriških Slovanov.

Grška mladinska delovna brigada »Ela«, ki je pomagala graditi mladinsko progo, je končala svoje bivanje v Sloveniji. Poleg Ljubljane si je ogledala Gorenjsko, Dolenjsko in Postojno, kjer ji je priredila mladina slovenske sprejem. Komandant brigade Aleksios Mauridis se je postojnski mladini zahvalil za sprejem ter ji opisal veličino borbe grškega naroda, ki se mora še vedno boriti za svojo osvoboditev. Grški mladinci so si nato ogledali postojnsko jamo. Skupaj z brigado »Ela« so potovali trije angleški, 4 holandski in 13 danskih mladincev, ki so zastopali svoje delovne brigade pri slovenskih otvoritve mladinske proge.

V Beli Krajini je pričela z delom tovarna, in sicer v Črnomlju. Imenuje se »Belsad« ter bo predelovala sadje iz vse Bele Krajine ter dela kočevskega okraja. Na leto bo lahko predelala 100 vagonov sadja. Zgrajena je bila v zelo kratkem času na pobudo ljudske oblasti ter je velikega pomena za prebivalstvo Bele Krajine, ki bo sedaj lahko povoljnejše vnovčilo svoje sadje.

Prva skupina slovenskih izseljencev iz Francije. 129 po številu, se je vrnila v domovino. Največ je rudarjev, ki so zaradi brezposelnosti leta 1930 odšli na delo v Francijo. Ljubljana jim je priredila lep sprejem.

Organizacija zadrug v Vojvodini naglo napreduje. Od osvoboditve je bilo samo v Vojvodini ustanovljenih 1.089 zadrug. Večina zadrug skrbi za proizvodnjo in prodajo blaga. 487 je prodajnih zadrug, nato sledijo kmečke, obrtne, proizvodne, kreditne, čebelarke, ribarske in živinorejske za druge. Tudi najmanjše vasi imajo to ali drugo zadrugo.

Drama slovenskega narodnega gledališča je odprla svojo sezono s Kreftovo dramo iz dobe kmečkih uporov »Velika puntarija« (1573). Delo je bilo na sporedu že leta 1938, a tik pred premiero, že po generalki, ga je cenzura prepovedala. To pomembno delo slovenske dramatike je zrežiral inženir Bojan Stupica. V drami nastopa skoraj vsa dramska igralska skupina,

Slovenski narod ne bo odnehal, dokler ne bo pod skupno streho zedinjena vsa slovenska zemlja

Iz govora ljudskega poslanca Edvarda Kardelja na seji Ustavodajne skupščine Ljudske republike Slovenije

Znano je, da ustava v svojih osnovnih postavkah ni program za življenje neke države ali nekega naroda, marveč v prvi vrsti registrira in formulira v temeljni zakon osnovne odnose, ki jih je ustvarilo samo življenje.

Ona bo morala prvič zapisati dejstvo končne nacionalne osvoboditve za veliko večino slovenskega ljudstva proti tujim osvajalcem. Včasih je bila ta borba bolj, včasih manj zavestna v svojih ciljih. Toda ona je šla svojo pot dalje, dokler ni v teku narodno-osvobodilne borbe dosegla svoj cilj, to se pravi, osvoboditev za veliko večino slovenskega naroda.

Nasproti tako imenovani »nacionalni politiki« starih političnih vrhov slovenske reakcije, ki je živela od hlapčevanja tujim zatiralcem, je nastopila nova nacionalna politika, ki je smatrala, da je osvoboditev slovenskega naroda mogoče doseči samo v tesni povezanosti z družbeno najnaprednejšimi silami doma in v svetu.

Taka politika je smatrala, da je resnično in končno nacionalno osvoboditev slovenskega naroda mogoče doseči samo z vseljensko revolucionarno borbo in z delavskim razredom na čelu. To politiko je čustveno in zavestno zaslutil Ivan Cankar, ki je morda prvi glavno in jasno povedal slovenskim oficelnim političnim vrhovom, da so oni ne samo sovražniki delovnega ljudstva, njegovega blagostanja in kulture, marveč tudi sovražniki nacionalne svobode slovenskega naroda in zavora njegovega kulturnega napredka.

Jasno in odločno je formulirala novo nacionalno politiko Komunistična partija že zdavnaj pred poslednjo vojno in ta politika je postala osnova Osvobodilne fronte v teku narodno-osvobodilne borbe.

Ustavodajna skupščina Ljudske republike Slovenije je rezultat te politike. Resnična nacionalna svoboda, ki daje narodu pravico na izgraditev njegove lastne države, ki mu da pravico na odepitve, če to želi, ali pa pravico na državno zedinjenje z drugimi narodi, če smatra, da je to njegov pravi interes. Slovenski narod je v teku narodnoosvobodilne vojne izbojeval za sebe pravico do odepitve in pravico do izgraditve svoje lastne države; to svojo pravico je izbojeval ramo ob ramo z ostalimi narodi Jugoslavije. Slovenski narod ni izkoristil pravice do odepitve, zavedajoč se, da bi bila odepitve škodljiva in nasprotna njegovim praviim interesom. Toda on gradi danes prvič v zgodovini svojo lastno državo, svojo svobodno ljudsko republiko. Slovenskega narodnega vprašanja kot vprašanja zatiranega naroda, kot vprašanja, kakršno je obstojalo v stari Avstriji, v avstro-ogrski monarhiji, in v velesrbski hegemonistični Jugoslaviji, takega slovenskega nacionalnega vprašanja ni več. Obstojata samo vprašanje meja slovenske ljudske republike, kot vprašanje tistih sto tisočev Slovencev, ki se še nahajajo zunaj meja Jugoslavije. Ne more biti dvoma, da bo rešeno prej ali slej tudi to vprašanje prav tako, kakor je bilo rešeno celotno slovensko nacionalno vprašanje, kajti osvobodilne borbe naroda ne more ničesar na svetu zaustaviti.

Rezultat te nove nacionalne politike je potemtakem, da slovenski narod lahko iz te svoje Ustavodajne skupščine oznani vsemu svetu, da je svoboden, da hoče ostati svoboden in da ne bo odnehal, dokler ne bo pod streho Ljudske republike Slovenije vsa slovenska zemlja, ki je danes še zunaj meja FLRJ.

Drugič pa bo morala Ustavodajna skupščina zapisati v ustavo naše republike dejstvo, da so se bistveno spremenili odnosi slovenskega naroda

do skupne državne tvorbe južnoslovanskih narodov — do Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Misel na skupno južnoslovansko državo je pri slovenskem narodu toliko stara, kolikor je stara njegova težnja po državni neodvisnosti. Največji duhovi slovenskega naroda v preteklosti so se borili za uresničenje te misli. Zlom avstro-ogrske monarhije je zaradi tega našel že pripravljena tla za ustvaritev južnoslovanske države in tudi že tradicijo dotedanjega sodelovanja južnoslovanskih narodov na področju politike, kulture in gospodarstva.

Toda vsi vemo, da je namesto take Jugoslavije, ki je bila želja velike večine našega ljudstva in ki je bila predstava najnaprednejših slovenskih lju-

stavlja, kakor je zelo često primer pri raznih drugih federacijah v raznih delih sveta, kompromis med zatiralcem in zatiranim. Naša federacija predstavlja svoboden sporazum enakopravnih narodov v korist vsakega od njih. Zato naša federacija ne vsebuje nobenih kali nekih bodočih nevarnosti za katerega koli naših narodov, kakor je to primer v federaciji zgoraj omenjenega tipa, kjer se tudi v okvirih federacije še dalje vrši borba za nadoblast.

Jugoslavija je relativno zaostala država. Tako Jugoslavijo smo dobili v nasledstvo. Naše ljudske množice morajo vedeti, da za njih ne more biti blagostanja in lepšega življenja vse dotlej, dokler ne razvijemo bogastva naše zemlje, dokler ne razvijemo no-

elektrifikacije itd., razumljivo je, da vse to sedaj ne more biti več tuje zavesti naših delovnih množic. Vse to so danes vprašanja, ki predstavljajo za vsakega našega delovnega človeka, delavca, kmeta, obrtnika in intelektualca okvir njegovega lastnega življenja. Od vsega tega je odvisno, kako bo živel in s kakšnim tempom se bo dvigala raven njegovega življenja. Jasno je potemtakem, da mora biti danes vsak delovni človek neposredno zainteresiran ne samo v svojem lastnem, ožjem hišnem gospodarstvu, ampak da mu mora biti prav tako blizu, prav tako njegovo tudi splošno državno gospodarstvo. Vsak naš človek mora začutiti, da je krvno zainteresiran na elektrifikaciji in industrializaciji naše zemlje ter na tehničnem dviganju našega poljedelstva. Vsi mi, vsi delovni ljudje morajo v svojem sektorju in na svoj način gospodariti v skupnem državnem gospodarstvu.

Ker se je spremenil naš delovni človek sploh in je iz sužnja postal svoboden ustvarjalec za skupnost in preko skupnosti tudi za sebe osebno, zato se je spremenil tudi njegov odnos in odnos cele družbe do dela. Na delu pri nas ni več pečata sužnosti in zaostalosti. Delo ni več nujno zlo in napor brez perspektive in priznanja. Delo je pri nas postalo, kakor je nekoč rekel Stalin, stvar časti in slave našega človeka. Po naših časopisnih stolpcih ni več fotografij in člankov o raznih zvezdah sumljive umetniške vrednosti, ni več škandalnih kronik in podobnih stvari; a namesto tega vidimo fotografije in članke o naših udarnikih, o naših novotarijah, o naših kmetih, ki so pokazali primer vzornega kmetijstva, o naši delovni inteligenci, ki s svojim znanjem sodeluje v velikem delu obnove in izgradnje. Ker je pri nas prišel prevladovati takšen duh in takšna zavest v glavah ljudskih množic in ker delo postaja stvar časti in slave vsakega poedinca, ker je delo postalo merilo družabnega ugleda in položaja naših ljudi, zato je bila mogoča proga Brčko—Banoviči, in zato so mogoči taki primeri po vsej naši deželi; ta primer nam najjasneje kaže, kakšno veliansko važnost igra v našem državnem življenju danes ekonomska vzgoja najširših ljudskih množic. Ne samo gospodarska izobrazba v okviru osebnega gospodarstva ali v okviru kmečke domačije, ampak predvsem gospodarska vzgoja za vključenje slehernega našega človeka v gigantski gospodarski boj, ki ga pričenjamo mi sedaj s tem, da pristopamo k načrtni gospodarski izgradnji naše domovine, tako Slovenije kakor vse Jugoslavije — taka gospodarska vzgoja našega ljudstva mora sedaj biti naš cilj.

Pogled na Ljubljano

di, nastala 1918.—20. leta drugačnja Jugoslavija, taka Jugoslavija, kakršno so si želeli razni mednarodni imperialisti, ki jim je bila resnično neodvisna in notranje enotna in močna Jugoslavija nevarna za njihove imperialistične cilje na Balkanu. Zato je stara Jugoslavija morala postati plen velesrbskih hegemonističnih klik in njihovih zavznikov in oporišč na Hrvaškem, v Sloveniji in po ostali Jugoslaviji. Sane o nacionalnem osvobojevanju so se ponovno razblinile in ponovno se je postavilo na dnevni red tako imenovano slovensko nacionalno vprašanje vzporedno z hrvaškim vprašanjem, z macedonskim vprašanjem itd.

A ko je v poslednji vojni ramo ob ramo s srbskimi in hrvaškimi in drugimi jugoslovanskimi borci in na čelu s tovarišem Titom slovenski narod izbojeval nacionalno svobodo in pravico na oblikovanje svoje lastne države, se je pred njim postavilo vprašanje: Ali naj slovenski narod zaradi mračne preteklosti stare Jugoslavije zavrne stoletni cilj svojih narodnoosvobodilnih naporov, ki so bili vedno zvezani z željo po ustvaritvi južnoslovanske državne skupnosti? Prav tako se je postavilo vprašanje, ali je sploh praktično mogoča svoboda slovenskega naroda, razen v skupnosti z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Ni bilo težko odgovoriti na ta vprašanja. Za vsakega Slovenca, razen za tiste, ki so direktno v službi tujega imperializma, je jasno, da za slovenski narod ni niti nacionalne svobode, niti gospodarskega napredka zunaj državne skupnosti, ki bi združevala južnoslovanske narode. Izkušnje so nam pokazale, tako izkušnje v teku vojne kakor po vojni, v teku borbe za obnovo, da je nova Jugoslavija ne samo zaščitnik svobode vsakega od jugoslovanskih narodov, marveč da ona omogoča tudi hitrejšo rast in hitrejši gospodarski razvoj vsakega od teh narodov. Federacija jugoslovanskih narodov ne pred-

ve industrije, dokler ne odpremo novih rudnikov, dokler ne oskrbimo naših kmečkih množic s tehniko, s poljedelskimi stroji, da bi te množice mogle dvigniti naše poljedelstvo na višjo stopnjo. Mi moramo v najkrajšem času in z vsemi naporji posejati našo zemljo z električnimi centralami, ki bodo dale dovolj energije, da bodo lahko v polni meri elektrificirali vso našo zemljo. Ni napredka brez razvijanja elektrifikacije v najhitrejšem tempu. Vsak korak dalje v elektrifikaciji in industrializaciji dežele ter vsak korak dalje v dviganju našega poljedelstva pomeni istočasno korak dalje v dviganju blagostanja naših ljudskih množic in ustvarjanju vse širše materialne baze za našo kulturo. Včasih, v kapitalistični Jugoslaviji, je seveda rast industrije in elektrifikacije samo posredno in v relativno majhnem delu dala pozitivne rezultate tudi za ljudske množice, kajti glavni dohodki so šli v žep kapitalista, a iz tega žepa največkrat v največjem delu v neproduktivne namene ali pa v inozemstvo. Naše poljedelstvo je bilo na drugi strani obsojeno na večno zaostalost, a v kolikor je tehnika sploh prišla v našo vas, tedaj so je mogli biti deležni samo le najbogatejši kmetje, medtem ko mali in srednji kmet nista imela nobenih prespektiv, da bi se mogla posluževati tehnike.

Sedaj so stvari drugačne. Narodni dohodek, dohodek našega državnega in zadržnega sektorja ne bo šel več v žep privatnih kapitalistov, ne bo šel več v neproduktivne svrhe in inozemstvo, marveč se bo ponovno vračal kot nova investicija v produkcijo, bo ponovno širil bazo za naš narodni dohodek in dvigal raven življenja našega delovnega ljudstva.

Pod takimi pogoji je razumljivo, da širša gospodarska vprašanja, vprašanja načrta v gospodarstvu in njegovega izvajanja, vprašanje splošne gospodarske politike, vprašanje tempa

BRZOJAVKI NA ČAST NAŠIM PADLIM BORCEM

Pokrajinskemu odboru OF
v Borovljah.

Obžalujem, da se ne morem udeležiti svečanega pogreba 48 partizanov v Borovljah, ker sem službeno zadržan. Izrekam svoje globoko sočutje in občudovanje za te žrtve. Prisegam in obljubljam, da bom v tem smislu nadaljeval borbo.

Mestnik svetnik Viktor Matejka.

Osvobodilni fronti za Slov. Koroško,
Pokrajinskemu odboru v Celovcu.

Klanjamo se spomenu 48 partizanov, ki so žrtvovali svoje življenje v borbi proti fašizmu in obljubljam, da bomo z vami vred vodili boj za svobodo in demokracijo.

Narodni poslanec Franc Honner.

Po naši zemlji

Ali so avstrijske oblasti na Koroškem ilegalna pruska vojska

Koroške Slovence — protifašiste, ki so v dobi nacizma trpeli po taboriščih ali bili pri partizanih, oblasti na Koroškem dosledno in surovo odklanjajo, kadar iščejo pomoči ali podpore. Pa ne samo, da jih odklanjajo, ampak jim delajo vse mogoče ovire, sistematično zasledujejo, v nešteti primerih celo kot zločince. Hišne preiskave, aretacije itd. pri slovenskih protifašistih so na dnevnem redu. Oblasti obračajo vso svojo pozornost proti koroškim Slovencem, namesto proti nacistom in vojnim zločincem, ki jih je na Koroškem ogromno.

Na Koroškem še vedno živi duh nacizma in pruskega militarizma ter ga je močno čutili v javnem življenju.

Ljudje, ki so se šolali v pruskih vojašnicah, najdejo pri avstrijskih oblasteh hvaležno zatočišče. Mnogo je uradov, v katerih veje duh bivše hitlerjevske vojske. V mnogih pisarnah deželne vlade se uradniki v civilu med seboj nagovarjajo s čini, ki so jih imeli v nemški fašistični vojski, kakor: »Herr Major, Herr Oberstleutnant, Herr Hauptmann« itd.

Samo v uradu deželnega varnostnega direktorja Stossierja, ki je bil sam podpolkovnik nemške vojske, je zaposlenih še sedem bivših Hitlerjevih oficirjev: podpolkovnik Mössler, ki je bil že z 32 letom povišan v ta čin, major Annwander, ki je postal major že s 27 leti, kapetan Tschabuschnig, kapetan Unterkreuter, poročnik Latschar, podporočnik Arneitz.

REBRCA

Preden povemo kaj več, moramo povedati kdo smo. Če se imenujemo Rebrčani, potem mislimo na prebivalce cele fare, ki leži med Zitaro vesjo in Zelezno Kaplo in sega na eni strani kar do meje, se nagne v globoko dolino deroče Bele in gre potem na drugi strani do Obirja ali Ojstrca, kakor smo ga včasih imenovali. Ni nas mnogo in še ti smo zelo razkropljeni. Nekaj pa imamo v naši fari, ki drugače nima ne pošte ne šole. To je tovarna, ki izdeluje celulozo, iz katere delajo papir za časopise. Tako najdemo naši izdelki pot v zadnji kot naše Koroške pa tudi drugam. Naša Rebrca pa je tudi lepa in mi smo srečni, da živimo v tako lepem kraju, čeprav ga ne najdemo na zemljevidu in ne pišejo o njem knjige. Iz tega kraja se danes prvič oglašamo.

Pretekli ponedeljek smo imeli »ohceta« pri Černeseljnu v Podkraju. Zelenila sta se Tone Knez, p. d. Tavčman iz Lobnika, in Cilka Hobel, p. d. Černeseljnova v Podkraju. Vsi Slovenci želimo temu zakonu obilo sreče. Na tem slovenskem ženitovanju pa smo imeli žal bolj nemško-fašistično misleče kot demokratične godce, ki so bili precej odrti. Dočim pa so naši pevci kljub temu zapeli novoporočencema nekaj slovenskih narodnih, kar je ljudi zelo razveselilo. Zabavali smo se do belega dne. In zdaj želimo Tavčmanu veselo in srečno bodočnost v novem zakonu.

Melher

DJEKŠE

V nedeljo 27. oktobra je priredilo tukajšnje šolsko vodstvo proslavo 950-letnice Avstrije. Prvi govornik je podal zgodovino Avstrije, drugi pa je pozival predvsem k edinosti. Toda kakšno edinost si gospodje želijo, je pokazala prireditelj, predvsem pa to kažejo »uspehi« šolskega pouka.

Kadar volk oveo požre, tedaj nastane med njima edinost. Koroško učiteljstvo je z malimi izjemami vneto pripravljalo pot »odrešeniku« Hitlerju in sijajno igralo vloge v lka. Vzgojeno v velenemškem duhu je to

V drugih uradih deželne vlade so nadalje zaposleni na odgovornih mestih kapetan Newole, bivši oficir nemške oboroževalne industrije, danes direktor deželne vlade, bivši vodja nemškega nabornega urada v Celovcu podpolkovnik Pauer, podpolkovnik Fanning, podpolkovnik Povalac, podpolkovnik Messner. Bivše Hitlerjeve oficirje, ki so v državnih službah, bi lahko še naštevati.

Ta dejstva pojasnjujejo, zakaj je bilo mogoče, da je dobil ilegalni NSDAP-jevec Liegle, direktor tovarne za obleko Kasein v Št. Rupertu pri Celovcu, priporočilno potrdilo s podpisom varnostnega direktorja Stossierja, zakaj je mogoče, da je bil dr. Wolte, bivši NSDAP-jevec, predsednik deželne volilne komisije in je danes kljub temu visok uradnik v deželni vladi; zakaj do danes še ni bil postavljen pred sodišče SS-Standartenführer vojni zločinec Kaibitsch; predvsem pa postane razumljivo, zakaj je vsak dan več aretacij slovenskih protifašistov, ki so se borili z orožjem v roki proti nemškemu fašizmu.

Stari duh in stara pruska praksa je v koroških oblasteh močno zasidrana. Protifašistične in demokratične množice koroških Slovencev in Avstrijcev naletijo s svojimi zahtevami vedno na neprodiren zid. Vendar bodo enkrat tudi ti fašistični in prusko-militaristični ostanki odstranjeni, kakor je bil razbit nacistični nemški vojaški stroj.

(Poročevalski urad OF)

učiteljstvo zagrešilo nepopravljive moralne zločine nad slovenskim ljudstvom, ker mu je jemalo eno najosnovnejših naravnih pravic: pouk v materinščini.

Volk ostane volk, čeprav si nadene ovčjo obleko. In tako je kljub odredbi o dvojezičnih šolah pouk slovenščine na tukajšnji šoli, pa tudi drugod več ko pomanjkljiv. Slovenci se ne moremo zadovoljiti z drobtinami, ampak zahtevamo enakopravnost. Učitelj, ki sovraži slovensko ljudstvo in njegov jezik ter vzgaja slovensko mladino v narodne odpadnike, ne zasluži imena vzgojitelja. Kajti on hodi po poti vojnega zločince Kaibitscha in prav tako kot njegov vzor opravlja zločinsko delo.

Če hočemo dočakati boljših dni in doseči resnično edinost med narodi, bodo morali tudi koroški vzgojniki priti do spoznanja, da ima slovenski narod prav tako pravico do lastne kulture in šol v materinščini kakor Nemci. V državi, kjer vlada pravica in enakopravnost, je nemogoče, da se en narod povišuje nad drugega.

Slovensko ljudstvo, ki je vzdržalo ponovne turške navale, večstoletno nemško nasilje in navsezadnje zverinski nacizem, bo kos tudi zadnjim ostankom nacifašistične nadutosti.

BOŽJI GROB PRI PLIBERKU

Iz Cirkovč nam pišejo:

Ker se nam godi že taka krivica v naši šoli, da učiteljica sploh nič ne uči slovenščine, sem napisal članek za Vestnik.

Če si morda kdo misli, da pri nas spimo, ta se je grozno zmotil. Še tedaj nismo spali, ko so partizani strastili okrog naše šole. Kajti dobro smo vedeli, da ni več daleč tisti čas, ko bodo prišli k nam partizani in ne več kot strašilo tistim, ki so se bali pravice, tiste pravice, ki je naša, ampak kot naši osvoboditelji. Fašizem je propadel, zmagala je demokracija, zmagala je ljudstvo. Toda v naši šoli ni ne duha ne sluha o kaki demokraciji, ampak vlada stari nacistični duh kakor prej pod barbarskim Hitlerjem, ki je

mladino le podivjal. Avstrijski zunanji minister dr. Gruber zatrjuje v Parizu in Kardelju, da imamo mi popolnoma svobodne šole, da se otroci učijo slovenščine toliko kolikor nemščine. Odkar se je šola pričela in do zdaj pa so otroci v resnici le trikrat po pol urice čitali neko pokvarjeno slovenščino, kot da bi gdč. učiteljica ne znala pristne slovenščine. Dobro nam je še v spominu, kako nam je pred leti oče te gospodične dejal, ko je bila še otrok, da bo ta nekoč »kras naroda«. Sedaj vidimo, kakšen je ta »kras naroda«, ki se sramuje svojega naroda. Če se je ona tako daleč spozabila, bo to le v njeno pogubo. Toda mi odločno zahtevamo tisto pravico, ki je naša in ki nam pripada. Mi hočemo, da se v šoli poučuje toliko ur slovenščine kolikor nemščine, in tudi to, da bodo otroci vedeli, kdo so prav za prav naši osvoboditelji. Odločno zahtevamo, da se takoj napravi red v naši šoli!

Ti ljudje še vedno mislijo, da smo mi samo za molk in plačilo. Tisti časi so minuli; zapomnite si že enkrat, da vlada zdaj na svetu ljudska demokracija, kjer je pa še ni, tam si jo bo ustvarilo ljudstvo samo.

KAPLA OB DRAVI

Nismo ti še povedali, dragi Vestnik, da smo te tudi mi zelo veseli. Pa zakaj tudi ne, saj nam prinašaš toliko lepega in zanimivega od Zilje in Podjunc, pa tudi iz našega prelepega Roža, kamor je tako težko priti, če nimaš prav posebnega dovoljenja.

Kako se imamo pri nas, ti bomo prav na kratko povedali. Z delom na polju smo v glavnem končali, zadnje pridelke smo tudi že srečno spravili. Samo za »stilo«, kakor pravimo pri nas, je bolj slaba. Pa je res, kakor pravi ljudski pregovor: Če na sv. Uršulo dežuje, še ti pridni ne dobijo stle.

Kakor čujemo, se naša mladina že spet pripravlja za nastop. Tudi pionirski se pridno vadijo pesmic in deklaracij. Veseli bi bili, če bi se še stari tamburaši zbudili. Kar vas je premalo, bodo pa mladi pristopili, saj imajo dobro voljo in veselje tudi. Kar postavite se, da ne bomo zaostajali za drugimi!

KAKO RAVNAJO NACISTI Z NAŠIMI IZSELJENCI

Pri nas v Kotmari vasi si upajo nacisti še vedno tako zverinsko raynati s poštenimi antifašisti kot v nacistični dobi. Joži Čimžar, ki je bil izseljen s petčlansko družino in stanuje sedaj v Kotmari vesi, se je nedavno mudil pri sosedu, kjer je imel nekaj opravka. Tam je bil v tistih dneh zaposlen pri tesarškem delu bivši fašistični župan, Johann Schrötter. Ko je opazil Čimžarja, se mu je bivši župan grozeče približal s sekuro v roki in ga začel posnati, da naj se zgubi odtod in naj gre čez Karavanke in tam uganja ter dela po svojih mislih, ne pa tu v Avstriji.

Joži Čimžar se mu je postavil po robu ter ga začel opominjati, da nismo več pod Hitlerjevo komando in da so za vselej minuli tisti časi, ko so zverinsko ravnali z nami. Nato se je nacist Schrötter brez besede odstranil.

Drugi dan je šel Joži Čimžar na Koratovo žago zaradi desk. Nazaj grede sta ga srečala sedanji župan Erlacher ter posestnik Močivnik. Župan Erlacher ga je ob tej priliki sunil v potok, češ naj se umakne, če gredo boljši ljudje po poti. Seveda Čimžar tudi tukaj ni ostal hladnokrven, temveč se je postavil v bran. Oba nacisti sta ga obsula s psokami, da naj se pobere čez mejo v Jugoslavijo, tukaj da so oni gospodarji.

Čimžar zida in popravlja svojo hišo, ki jo je letos kupil v Kotmari vesi. To seveda kotmarske nacije zelo jezi in mu hočejo delo preprečiti z raznimi zvijačami. Ker jim je to spodletelo, poskušajo sedaj na surov način.

Hanži Hedenik

BISTRICA OB ZILJI

Zadnji ponedeljek smo pokopali tiho, skromno in zavedno ženo Lizo Pipp. Čez 40 let je neopaženo živela v naši vasi in požrtvovalno stregla svojemu rajnemu bratu Janezu Waruthu, ki je bil 25 let župnik na Bistrici. Sedaj je sledila njemu in dobila tudi ona svoje zadnje bivališče ob cerkvi sv. Martina, v katere bližini je živela skoro vse življenje. Ogromna udeležba pri pogrebu je pokazala njeno priljubljenost pri ljudstvu, domači gospod župnik Kuchling pa je ob odprtem grobu v globokih besedah slikal njeno zaslužno življenje. Naj ji bo domača zemlja, ki ji je vse življenje ostala zvesta, lahka! Možu pa izreka-mo naše iskreno sožalje!

OBJAVA

Slovenska sekcija koroškega deželnega KZ-Verbanda objavlja:

Vsak, kdor je bil najmanj tri mesece v zaporu ali v koncentracijskem taborišču iz političnih razlogov, lahko dobi od deželnega glavarstva uradno potrdilo (Amtsbescheinigung), ki ga upravičuje do vseh ugodnosti, ki jih predvideva zakon za socialno skrbstvo, to so predvsem nekatere prednosti pri uradih, na primer pri dodelitvi obrti, koncesij, gradbenega materiala, štipendij za študije, pri nastavitvah v državno službo, pri dodelitvi nakaznic za obleko in orodje, brezplačna zdravniška pomoč (stroške nosi bolniška blagajna, ne da bi bil prizadeti član bolniške blagajne) in dr.

Zakon za socialno skrbstvo določa:

1. da se zakonito priznajo vse politične žrtve fašizma od leta 1933 do konca vojne leta 1945;
2. da se jim popravi vsa škoda, ki so jo utrpeli na premoženju, zdravju;
3. da uživajo pomoč pri zagotovitvi življenjskega obstoja, da prejmejo podporo vdove in sirote političnih preganjancev, ki so umrli v zaporih in pregnanstvu.

Kdor hoče postati član Zveze bivših političnih preganjancev in obsojencev, mora izpolniti dve vprašalni poli, eno v nemščini in eno v slovenščini. Pole se dobijo pri Slovenski sekciji, Celovec, Salmstrasse št. 6.

Po prejemu in pregledu vprašalnih pol bomo dostavili vsakemu osebno ali po pošti tiskovino za izstavitve uradnega potrdila. To tiskovino naj vsak sam izpolni, priloži dve sliki, domovinski list in po možnosti sodnijsko potrdilo, da je bil v internaciji ali zaporu, in pravstveno spričevilo (Führungszeugnis) od občine. Izpolnjeno tiskovino s prilogami je treba oddati osebno na okrajnem glavarstvu.

Člane, ki so že prejeli tiskovino za izstavitve uradnega potrdila, prosimo, da nam takoj sporočijo, če že imajo uradno potrdilo in kakšno številko nosi to potrdilo. V primeru, da je deželno glavarstvo izstavitve uradnega potrdila odklonilo, nam takoj sporočite, kako je odklonitev utemeljena.

KZ-Verband, Slovenska sekcija.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Za soboto, dne 7. decembra 1946:

v Št. Janžu pri Tišlerju ob 18. uri miklavževanje.

Za nedeljo, dne 8. decembra 1946:

na Trabelsinjah pri Kotmari vesi pri Dovjaku ob 14.30 uri miklavževanje;

v Dobrli vasi v Narodnem domu ob 15. uri miklavževanje s petjem, prizori in recitacijami;

v Podljubelju v Delavskem domu ob 15. uri miklavževanje.

v Radišah v Društvenem domu ob 15. uri igra »Tri sestre«.

Za nedeljo, dne 15. decembra 1946

v Hodišah v Društvenem domu ob 15. uri igra »Krivoprisežnik«. Gostujejo »Gorjanci« iz Kotmare vesi;

v Dobrli vasi v Narodnem domu ob 14.30 uri igra »Lepa Vida«;

v Motičah pri Prangerju ob 14.30 uri igra »Raztrganci«. Gostuje SPD »Kočna« iz Sveč.

Slovesen pogreb naših junakov v Borovljah

V nedeljo, dne 1. decembra tega leta se je vršil v Borovljah slovesen pokop 48 partizanov, ki so padli v borbah pri Borovljah. Šest in dvajset teh junakov je bilo zagrebenih na pokopališču v Borovljah takoj po borbah, ko so v Borovljah še gospodovali fašisti in njihovi izdajalski priveski. Takrat se slovensko in avstrijsko protifašistično prebivalstvo še ni moglo dostojno posloviti od svojih najboljših sinov. Ni moglo niti preprečiti, da podivjani SS-ovci, ustaši in belogardisti ne bi pometali v Dravo naših borcev — borcev Bračičeve brigade, partizanskih odredov Slovenske Koroške, gorenjskih in drugih slovenskih brigad ter odredov in hrabrih borcev koroških kurirskih stanic. Nad sto junakov je v tistih majskih dneh dalo svoja življenja za osvoboditev Slovenske Koroške in vsega sveta od nacističnih nasilnikov. Šele letos je naše ljudstvo moglo pokopati trupla padlih partizanov. Dva in dvajset jih je samevalo po raznih krajih in nas opominjalo dolžnosti, ki jo ima slovensko ljudstvo do svojih sinov.

Okoli 2000 ljudi je v snegu in dežju spremilo padle na zadnji poti. Delegacije in predstavništva so klanjale glavo pred našimi junaki. V prisrčnih in toplih besedah so se v imenu našega ljudstva, vsega slovenskega in jugoslovanskega naroda, v imenu vsega demokratičnega sveta poslovili od njih sobojevniki za iste cilje, za katere so padli naši najboljši.

Najprej je spregovoril č. g. dekan Košir, ki je med drugim dejal: »Tvegati življenje za svobodo drugih je največja žrtev, ki jo more doprinesti zemljan.« — »Bratje in sestre, poklonimo se žrtvam za svobodo! Slava njih spominu! Mi pa kvišku glave. Žrtve morajo biti, ker ni zmage brez žrtev.« Nato je izrazil svojo trdno vero, da bomo tudi mi, koroški Slovenci, po skupnem trpljenju dosegli dan skupne zmage in skupnega vstajenja.

»TA SVOBODA NAM JE TUJA«

V imenu Okrajnega odbora OF za Borovlje je nato govoril tovariš Urh Olipic:

»Ko so odšli partizani, ko je odšla Jugoslovanska armada, v katere vrstah smo se borili, smo spoznali drugo svobodo, svobodo osvobodjene države. To drugo svobodo spoznavamo in uživa-

vamo antifašisti Slovenske Koroške danes. Ta svoboda nam je tuja, kakor je tuja mačeha svojemu pastorku. Tuja nam je zato, ker nas preganja, ker nam prepoveduje naša društva, ker nam ne vrne tistega, česar nas je oropal fašizem. Predvsem tuja pa nam je zato, ker mnogi naši soborci in tovariši ne morejo prisostvovati današnji slovesnosti, ker so zaprti. Zaprti samo zato, ker nadaljujejo borbo koroških Slovencev za njihovo osvoboditev. Ob odprtem grobu pa obljublamo vam, naši dragi padli sobojevniki, da bomo nadaljevali in stopnjevali naše napore tako dolgo, dokler ne bo Slovenska Koroška resnično svobodna!«

Nato je spregovoril v imenu Pokrajinskega odbora OF in slovenskih partizanov tov. Fr. Primožič ter izvajal:

»Po vsej Slovenski Koroški, od Podkloštra preko Vrbe in Radiš do Velikovca in Svinje planine, po vsej Podjuni in Rožu so grobovi naših poznanih in nepoznanih junakov — partizanov kot večni spomeniki nadčloveške borbe malega, na smrt obsojenega slovenskega naroda na Koroškem, ki se je uprl nemškemu fašističnemu nasilju, ker je hotel živeti. Upri se je zato, ker je spoznal, da le uporna borba lahko reši njegovo življenje, da si le z uporno borbo lahko pribori svobodo.« Nato je poudaril, da je v jugoslovanskih narodih vedno živela visoka misel o svobodi in da je ta misel poglajala globoke korenine, ki jih ni moglo zatreti niti najbolj zverinsko nacistično nasilje. Jugoslovanski narodi, zlasti slovenski narod, so vedno kazali pot vsem zatiranim in zaslužnjem.

KRI LASTNEGA NARODA SE DRŽI ROK IZDAJALCEV

»Tovariši, ki so padli v boju za Borovlje,« je dejal tov. Primožič, »so dali svoja življenja v borbi s fašističnimi tolpmi, ki so se umikale iz Jugoslavije. Te tolpe so bile sestavljene iz nemških SS-ovskih ubijalcev, iz belogardističnih izdajalcev slovenskega naroda ter iz vseh ostalih enot mednarodne reakcije, oboroženi s Hitlerjevim orožjem. Padli so v času, ko je nacistični gauleiter Rainer že predal oblast in oporoko o nedeljivi Koroški novi »demokratični« deželni vladi v Celovcu. Pod to nacistično parolo o nedeljivi Koroški so se borili SS-ovski

rablji in z njimi vred so se kot zvesti hlapci borili belogardistični izvržki, ki so se v svojem nečloveškem početju nasproti ranjenim in v borbi ujetim borcem za svobodo še posebno izkazali. S tem so dokazali, da hočejo tudi po kapitulaciji nemškega fašizma nadaljevati s svojo izdajo nad lastnim narodom. Kri lastnega naroda se drži rok teh izdajalcev in Hitlerjevih pomagačev. Kot prej z orožjem v roki, tako stojijo tudi danes v službi protiljudske reakcije in hočejo kot plačanci sejati razdor med vrste slovenskega naroda na Koroškem ter med slovenske in avstrijske protifašiste. Kakor takrat, ko so prisegali Hitlerju in se obenem hinavsko trkali na svoje narodne prsi, tako se tudi danes odeva jo v ovčje kože in govoričijo o svojem slovenstvu.

Tovariši pa, ki ste padli v tej borbi, ste nam zapustili oporoko, da neizprosno nadaljujemo borbo proti vsem ostankom fašizma, proti domači in tuji reakciji. To je borba za demokracijo, za pravičen mir, za našo svobodo.« Ko je spregovoril o oporoki, ki nam jo nalagajo te žrtve, je prešel na pomen partizanske borbe in dejal: »Partizanska borba pomeni za nas moč, s katero se bomo še bolj kljubovalno upirali vsemu nasilju, ki se vrši nad protifašističnim prebivalstvom Slovenske Koroške. Še več, naša partizanska borba pomeni nezlomljivo voljo po priključitvi k novi Titovi Jugoslaviji. Le nova demokratična Jugoslavija je jamstvo za uresničenje naših narodnih in socialnih pravic.«

NIČ NAS NE MORE ODVRNITI OD NAŠE PRAVIČNE BORBE

Predstavniki Jugoslovanske armade je nato med drugim dejal: »Spet se klanjamo spominu in ostankom hrabrih borcev v borbi proti fašizmu, ki so se kot sestavni del Jugoslovanske armade pod vodstvom maršala Tita borili na tem skrajnem delu slovenske zemlje, kakor za svobodo vseh zatiranih narodov sveta.« Nato je govoril o prvi obletnici proglasitve Federativne ljudske republike Jugoslavije in poudaril, da se v novi Jugoslaviji že uresničujejo prav tisti ideali, za katere so dali ti padli tovariši svoja življenja. »Zato se moramo,« je dejal, »zahvaliti tudi vam, tovariši, in globoko smo vam za to hvaležni. Res, to žal še ni uresničenje vsega, za kar ste

se borili, toda verjemite, da vaši tovariši v borbi in nova Jugoslavija pod vodstvom maršala Tita ne bo nikdar pozabila, da še ni doseženo vse, za kar ste se borili.« — »Dragi tovariši, do konca ste vzdržali v trdi borbi. Padli ste na predvečer pogina nacistične zveri. Do zadnjega ste vztrajali in prav ta zgled si zapisujemo vsi navzoči globoko v naše duše. Ob grobu vam obljublamo, da ni na svetu stvari, ki bi nas mogla preplašiti, ki bi nas mogla odvrti, da bi mi vsi skupaj kdaj popustili v naši pravični in nepremagljivi borbi za pravice našega in vseh zatiranih narodov sveta!«

Podpolkovnik Spirin je nato kot zastopnik Sovjetske armade počastil spomin padlih slovenskih borcev in dejal, da se sovjetsko ljudstvo klanja spominu padlih slovenskih partizanov, ki jih nikdar ne bo pozabilo hvaležno svobodoljubno človeštvo. Poudaril je, da napredno človeštvo uporno vodi borbo, da izkorenini jedro in ostanke fašizma in v tej borbi nam morajo biti zgled ti padli sobojevniki.

V imenu britanske delegacije je spregovoril major Halden in omenil, da so bili partizani med tistimi, ki so se v najtežjih pogojih borili v prvih črtah. Izrazil je svoje občudovanje tem borcem, katerih junaška borba se še zdaleka ne more primerjati z bojem redne vojske.

Po nagovoru celovškega okrajnega glavarja Polickýja je spregovoril zastopnik avstrijske komunistične stranke tov. K a c i j a n k a. Dejal je, da so se ob strani slovenskih partizanov borili in padli tudi avstrijski protifašisti ter tako dokazali protifašistično enotnost. Končal je z besedami, da moramo napovedati boj nacističnim ostankom in nemškemu šovinizmu ter postaviti vse svoje sile za spravo in soglasje med narodi. Boriti se moramo za pravo ljudsko demokracijo in za utrditev svetovnega mira.

V imenu Slovenske prosvetne zveze je govoril njen tajnik dr. Z w i t t e r Mirt in dejal, da so ti junaki dali svoja mlada življenja v borbi proti nasilju, ki ni oropalo samo koroške Slovence njihovih kulturnih organizacij, temveč je izvrševalo svojo smrtno obsodbo tudi nad slovensko in evropsko kulturno sploh. Svoj govor je končal: »Izročamo domači zemlji borce za svobodo naše besede, naše pesmi, naše knjige, naše kulture in našega življenja, one čudežne vojake gozdov, ki so nosili z brzostrelko v roki med nas, ko se najhujši mrak je storil, pesmi velikega Župančiča in mladih pevcev svobode!«

Koroška

V BORBI

Moji partizanski doživljaji

(Pripoveduje partizan Luc)

Ko smo se približali gostilni, so ravno plesali valček. Župana sem predal enemu izmed tovarišev, druge pa vprašal, kdo hoče z menoj v gostilno. Vsi so se javili prostovoljno. Trije smo šli na čelo, ostali pa so nam sledili v primerni razdalji.

Skočil sem na plesišče in zagrmel: »Hände hoch! Partizani so tu!« Obrazi so pobledeli in se podaljšali, roke so kar same od sebe švigale kvišku in stari mlado se je zastrmel o vame, kakor bi se prikazal sam antikrist. Najprej sem ljudem razložil, kaj bi se zgodilo, če bi hotel kdo pobegniti ali kaj podobnega, potem pa so lahko zopet povsili roke. Nato sem jim govoril v nemščini celo uro in navdušenje med njimi je začelo naraščati. Ko sem končal svoj govor, so se zaslišali vzkliki: »Heil Oesterreich!« in »Heil Tito!«

Vrgel sem godcem sto mark, da so zapiskali klarineti in zaškrilale harmonike, naši fantje pa so zaplesali. Jaz sem se pogovarjal z ljudmi, ki so me spraševali vse mogoče stvari. Čez nekaj časa pa pride k meni vojak in me vpraša, če sem Luc. Seveda sem mu pritrdil. Povedal mi je, da je Ro-

bert, brat deklice Fini, ki sem jo dobro poznal. Zaupal mi je, da bi hotel iti z nami. Odvedel sem ga iz sobe, da bi se dogovorila, kako ga bom na videz mobiliziral.

Odšli smo iz gostilne in pustili tam samo stražo. Sami pa smo med tem krenili na občino. Čez dve uri smo se vrnili v gostilno, kjer so spet igrali valček. Kar vmes sem zakričal »Mir!« In v tem hipu je vse utihnilo. Glasno sem vprašal, koliko je tu dopustnikov. Izkazalo se je, da je bil samo Robert. Vprašal sem ga, ali se misli zopet vrniti v hitlerjevsko vojsko in se boriti proti nam. Odgovoril je, da pač mora tako. Zato sem mu dejal, da mu dam pet minut časa za premislek, da se odloči, ali gre z nami v partizane, ali pa ga kar tu na licu mesta likvidiramo. Tako sem razpravljaval z njim sem in tja, dokler ni končno izjavil, da gre z nami. Zapovedal sem mu, naj se poslovi še od svojega dekleta, kar je tudi storil. Ko smo odhajali, mi je krepko stisnil roko. Oglasili smo se še na Robertovemu domu, kjer sta se njegova mati in sestra zelo začudili pa tudi razveselili, ko sta

videli, da sta se brat Robert in Luc našla.

23. oktobra 1944 sem se podal s kurirjem Hugom na javko. Na poti smo se srečali z bataljonskimi kurirji, ki so pravkar prišli čez Dravo. Nadaljevali smo skupaj pot čez Laninško planino. Vseh šest nas je hodilo skupaj. Ob pol enih smo se po cesti približali nekemu grmovju. Na drugi strani je bila sama planjava in šele kakšnih 250 do 300 m od nas se je začel gozd. Nenadoma se oglasi iz grmovja pokanje štirih strojnic, pušk in drugega orožja. 45 Nemcev nas je čakalo v zasedi. Planili smo proti gozdu, toda med potjo sem trikrat padel in si nalomil nogo v kolenu. Mislim sem, da sem ranjen in da je z menoj že konec. Pripravil sem pištolo. Vendar pa sem še enkrat poskusil vstati — in šlo je. Eden izmed naših tovarišev za nami je padel. Tedaj pa pride po istem gozdu za nami bataljonska patrula in in napade Nemce. Šest jih je obležalo na mestu. S kurirjem sva odhitela k naši četi, dva druga tovariša pa sta šla iskat bataljon ter ga pripeljati.

Sešli smo se na neki planjavi in tam kuhali in pili. Moja noga pa je vedno bolj zatekala in kmalu nisem mogel več stopiti nanjo. Zato sem šel s tovarišem Krištofom in še z nekim drugim v bunker, kamor sem se zavlekel po vseh štirih in spravil s seboj z veliko muko tudi svoje koleno. Za pot, ki je bila dolga eno uro, sem rabil pač štiri ure. Star lovec mi je prinesel jelenove masti, da sem si ga zdravil.

Čez nekaj časa smo se preselili v nov bunker, v katerem je bil tov. Gašper, sekretar POOF-a za Slovensko Koroško. Tu nam je bilo dobro, ker smo dobili opremo in celo rad. aparat.

4. decembra smo dobili obvestilo, da Nemci pripravljajo veliko hajko. In res smo že prihodnji dan zjutraj zagledali malo pod seboj močno patrolo policije. Prav tedaj sta se nam bližala dva naša tovariša. Eden nas je spoznal, drugi pa je mislil, da smo Nemci, pa je krenil proti cesti in zares padel prav pred fašiste. Ti so seveda takoj zakričali »Hände hoch!« A to je bil star partizan, ki tega ne sliši in ne pozna. Zato so fašisti uporabili orožje. Čeprav je bil štirikrat ranjen, jo je vendarle izvozil.

Tudi k našemu bunkerju so prišli fašisti in so nas hoteli obkoliti. Naš tov. Jelen jih je še pravočasno opazil in začel borbo. S tov. Katro sva tedaj ravno kuhala, tov. Gašper pa je hodil okoli bunkerja. Planili smo ven in sprejeli borbo. Fašisti so streljali kakor neumni in metali bombe ter se drli na ves glas. Trije fašisti so se prikazali pred menoj in užgal sem po njih. Popadali so po tleh, pa ne vem, ali so dodobra obležali ali ne, kajti mi smo se morali umakniti navzgor po hribu za kakšnih deset minut. Tam smo počakali do šestih zvečer. Izvedeli smo, da je padlo šest Nemcev in nekaj jih je bilo ranjenih. Nato smo odšli šest ur daleč do Rudnikarja nad Grebinejm, kjer smo ostali nekaj dni. (Dalje)

Ali poznate Albanijo?

Konec oktobra je v Albaniji neurje opustošilo kraje, ki so najbolj trpeli v osvobodilni borbi. Po vsej Jugoslaviji organizirajo sedaj pomoč hrabremu zavezniku, ki mu zapadni zavezniki ne priznajo niti najosnovnejših pravic.

Nekaj časa pred zgraditvijo Mladinske proge v Jugoslaviji je bila v Albaniji zgrajena Mladinska cesta Kukeš—Piškopeja. Stotine mladih Albancev so delale na Mladinski progi in mladi Jugoslovani so v jugoslovanski delovni brigadi prispevali h graditvi mladinske ceste, da pomagajo pri gospodarski izgradnji junaške zveznice Albanije. Po dograditvi Mladinske ceste je predstavnik albanske mladine izročil jugoslovanski delovni brigadi najvišje albansko delovno odlikovanje. Pri izročitvi je izrekel besede, ki naj si jih zapišejo za uho vsi tisti, ki jim je nova Albanija trn v peti: »Naše velike delovne akcije so še en udarec tistim, ki mislijo, da bodo izpodkopavali prijateljstvo med Jugoslavijo in Albanijo; njihovi naklepi jim bodo izpodleteli, ker je mladina naših narodov našla pravo pot.«

Prijateljstvo in enotnost med balkanskimi narodi, katere je že v preteklosti vezala skupna borba proti tujim zatiralcem, se je še bolj krepilo v skupnem delu in medsebojni pomoči. Posebno velja to za jugoslovanske narode in albanski narod, katerih sinovi so skupno preživeli kri in žrtvovali svoja življenja v skupni borbi proti fašističnemu okupatorju. Tudi medsebojno spoznavanje je važen doprinos h krepitvi prijateljskih odnosov med narodi. To velja tudi za Albanijo, o kateri je bilo pri nas doslej malo znanega. Zanimivo sliko Albanije riše Lomova, ki je z letalom priletela v Tirano:

SLIKE PRETEKLOSTI

»Tirana,« pripoveduje Lomova, »je svojevrstno mesto. Na vsakem koraku se prelivata Vzhod in evropski Zpad. Na trgih prodajajo trgovci pisane preproge, razne izdelke in dragocenosti.

Italijanski fašisti so smatrali Albanijo za svojo večno lastnino in so marsikaj zgradili, da bi se utrdili v tej bogati in vojaško pomembni deželi. Na ulicah Tirane stoji precej poslopij, ki so jih zgradili fašisti v posebnem »kolonialnem« slogu. V Tirani je dvorec bivšega kralja Zogu-ja, zaščitnika italijanskega fašizma. V dvorcu so razkošne sobane, med njimi posebno dragocene spalnice in kopalnice, poslikane v raznih barvah: sinji, biserni, zlati itd. Vse to razkošje je plačevalo ljudstvo, pogreznjeno v bedo in zaostalost.

Potovali smo po deželi — pripoveduje Lomova — videli smo mesta in vasi, videli smo sledove uničevanja, ki so ga zagrešili fašisti. Mladina si povsod z vsemi silami prizadeva, da bi obnovila deželo in gradi ceste, mosto-

ve, kanale. Zanimivo je bilo srečanje z mladino iz mesta Skutari. Ko smo prispeli tja — bila je ravno nedelja — se je 5000 ljudi odpravljalo na prostovoljno delo. Popravljati so šli prekope. Mladinci in mladinke so z lopatami odhajali na delo. Pri obnovi dežele sodeluje vse ljudstvo z navdušenjem in veseljem, saj dela zase.

Albanska mladina igra v Albaniji zelo veliko vlogo. Mnogi člani vlade so povsem mladi ljudje. Voditelj albanske mladine Nako Spiru je bil nedavno postavljen za gospodarskega ministra in predsednika načrtno komisije. Celo generalni polkovnik Enver Hodža — voditelj nove Albanije — je star komaj 36 let.

Častna straža ob krsti padlih partizanov v Borovljah

POGLED V BODOČNOST

Mladinsko organizacijo vodijo ljudje, ki so ne glede na svojo mladost prešli težko življenjsko šolo, preživeli težka leta okupacije, ki vedo, kaj je glad, ječa in puška. Liri Belišova — sekretar Centralnega sveta albanske mladine — je vitka, kodrasta in živahna mladinka. Stara je 23 let in je aktivno sodelovala v borbi proti fašizmu. Po svoji zunanosti je tipična predstavnica albanskega naroda. Dobro pozna vsa mednarodna vprašanja in uživa zaradi svoje bistrosti, sposobnosti in borbenosti velik ugled med mladino. Tudi Ramiz Alija je bil partizan. Štiri leta se je boril za svobodo in neodvisnost svoje domovine. Po činu je podpolkovnik in se je po osvoboditvi Albanije boril proti Nemcem tudi na jugoslovanskem ozemlju. Zato ima poleg albanskega tudi dvojno jugoslovanskih odlikovanj.

S prosveto in kulturnim razvojem albanskega ljudstva si stara fevdalna,

veleposestniška Albanija ni prav nič belila glave. Nepismenost je dosegla 75 odstotkov. Žene so skoraj vse nepismene. Šolanje je bila predprava bogatih. Nova ljudska oblast v Albaniji smatra širjenje prosvete in kulture med ljudstvom ter pobijanje zaostalosti za eno svojih najvažnejših nalog. Šolska mreža se je v zadnjem času zelo povečala. Povsod organizirajo tečaje za pobijanje nepismenosti za stare in mlade, odpirajo šole, ustanavljajo knjižnice, kinematografe itd.

V Tirani smo obiskali žensko gimnazijo. Ima tri oddelke: realni, klasični in pedagoški. Učenci višjih razredov so bili večinoma partizani in so komaj nedavno zamenjali puško s knjigo. Tudi ravnatelj gimnazije Kiprija Tiu je bila partizanka. Obiskali smo tudi mnogo mladinskih in kulturnih domov. Dvakrat smo bili na ob-

isku pri Enver Hodži in pri generalu Pezo, najstarejšemu komandirju albanske armade, ki ga imenujejo tudi »babaj«, po naše očka. Srečali smo se tudi s pisateljem Šateritijem, prevajalcem Majakovskega.

Priroda v Albaniji je preprosta in lepa ter spominja na nekatere predel Dalmacije in Črne gore. Po mnogih gorah razpadajo ostanki starih trdnjav, ki pričajo, da je svobodoljubno in borbeno albansko ljudstvo v preteklosti ogorčeno branilo svojo svobodo, katero bo ohranilo v bodočnosti, če bo potrebno.

Tista trdnjava, ki je nikoli ne bodo mogli zavzeti sovražniki albanskega naroda, je danes prijateljstvo med balkanskimi narodi, posebno med Jugoslavijo in Albanijo. Trdnjava — prijateljstvo — je temeljni kamen svobode in neodvisnosti, ob katerem se bodo razbili vsi poskusi sovražnikov balkanskih narodov, katerim ni všeč, da svobodni narodi stopajo na pot blagostanja in napredka.

Portugalska uganka

Švicar Didier je v tedniku »Servine« napisal potopis o Portugalski.

Prvi vtis, ki ga je dobil v tej deželi, ni bil prijazen. Zazdelo se mu je, da je prišel v pravo fašistično državo. Policija je vsemogoča. Organizirali so jo nemški gestapovci, med njimi tudi zloglasni Kramer, krvnik iz taborišča Belsen. SS-ovcev sicer nimajo, zato pa imajo oborožena krdela, tako imenovane »Portugalske legije«. Pritisk je takšen, da se ti zdi narod kot skrajno potlačena in preplašena čreda. Pisatelji romajo za najbolj nedolžne stvari v taborišča na Kanarskih otokih.

Sicer pa je policija edina stvar, ki je v tej »blagoslovljeni« deželi v redu.

Gospodarske razmere so naravnost obupne. Davki so narasli samo v času od leta 1931 do 1943 od ene milijarde 363 milijonov eskudov na 2 milijardi 773 milijonov eskudov. Plače in mezde so strahotno nizke! Povprečna uradniška plača se suče okrog 200 šilingov. Toliko pa stane opremljena soba v Lizboni.

Socialnega zavarovanja ni. Bolnišnic je manj kot v — Sloveniji! Za socialno skrbstvo izdajajo komaj tretjino tega, kar izda Slovenija.

Naravnost pretresljivo je poročilo o prosvetnih razmerah. Po vladni statistiki je 56 odstotkov prebivalcev, torej dobra polovica, nepismenih. Poznavalci pa trdijo, da je nepismenost še veliko večja. Kljub temu pa je diktator Salazar ukinil veliko število šol in zmanjšal kredite za šolstvo. Mala Slovenija ima večji proračun za šolstvo, kakor ga ima država s šestimi milijoni prebivalcev, ki ima vrhu tega še bogate kolonije v Afriki in Aziji.

Potopis razgrinja podobo neverjetno zaostale in obubožane dežele. Pri tem pa še pomislimo, da dežela ni poznala ne prve in ne druge svetovne vojne, da je bila pred več sto leti že izredno kulturna država, ki je imela svetovno znamenite pesnike, ko Slovenci še svoje knjige nismo imeli! Portugalska leži ob Atlantskem oceanu, ima eno najbolj obiskanih svetovnih luk Lisbono, kolonije Timer, Angola, Goya, Azore in še druge.

Danes pa mrgoli, po poročilu Švicarja, polno razcapanih revežev, bosih in zapuščenih otrok.

Švicar nam ne daje nobenih podatkov, ki bi razjasnili vzrok take nepotrebnosti revščine in zaostalosti. Slovenec, ki je med vojno potoval skozi Portugalsko, je pripovedoval, da se je vozil ure in ure z vlakom skozi pokrajine, ki so bile last enega samega veleposestnika. Na gospodarskih straneh inozemskih listov pa bi lahko zasledili podatke, ki nam pokažejo, da je vsa država v gospodarskih krempeljih tujih kapitalistov.

4500 km po Sovjetski zvezi

II. MAKEJEVKA, MESTO ŽELEZA

Sergej Ilarionovič Tišenko je vendar značilno ukrajinsko ime! Toda tisti, ki ga tako imenujejo, je s svojo postrani nasajeno čepico, s svojim nekoliko porogljivim posmeškom in s svojo naglo, sigurno govorico prav takšen kot delavec v Parizu.

Tišenko je ravnatelj svojega lastnega sveta, namreč tovarne za kovinske izdelke Kirov v Makejevki v Donbasu. Podjetje je nastalo iz tovarne, ki so jo leta 1891 ustanovili francoski kapitalisti, ki so rabili poceni delovno moč. Leta 1928 je bilo obnovljeno, leta 1936 prenovljeno. Leta 1940 je bilo tu zaposlenih 18 tisoč delavcev ter je proizvajalo na dan 4.000 ton litega železa, 4.000 ton jekla in polizdelkov.

TU MIMO SO ŠLI BARBARI

Bomba uničuje s svojo slepo silo, topništvo dela razvaline, ogenj spreminja vse v pepel. Toda divja, načrtana besnost, ki ruši zaveštno, je desetkrat učinkovitejša. Nobenemu električnemu motorju, nobenemu žerjavu, nobenemu plavžu, nobenemu vr-

talnemu stroju, kompresorju ali generatorju, nobenemu vzdigalu, nobeni turbini, nobeni Martinovi peči, nobeni valjarnici ni bilo prizanešeno. Povsod raztrgane cevi, razbite posode, uničene stiskalnice, tovarniški prostori brez strehe, kupi razvalin, razbitine železa.

In tako je po vsem bazenu Doneca, ki je tako velik kakor deset francoskih departementov (okrajev).

»Napravite iz Donbasa puščavo!« To je bil Hitlerjev ukaz in to povelje je bilo vestno izpolnjeno. »Petdeset let naj tu ne bo možnosti za kakršno koli proizvodnjo!« Tako se je glasilo geslo. Toda nacisti niso bili v stanju, da bi ta načrt uresničili, kajti takoj za četami Rdeče armade so prišli inženirji in delavci. In ti niso niti za trenutek izgubili poguma spriču prizora, ki še danes, po treh letih najbolj požrtvovalnega in naporenega dela napravljaja strahoten vtis.

»Naša elektrarna proizvaja 40.000 kilovatov,« mi je pojasnjeval Tišenko. »Ko smo se vrnili semkaj, smo si preskrbeli dinam in smo jo spravili v

pogon z motorjem traktorja. Tako smo dosegli 40 kilovatov ter smo pričeli popravljati vojaške tovarne avtomobile. Proizvajamo 50 odstotkov litega železa, 23 odstotkov jekla in 25 odstotkov polizdelkov naše prejšnje proizvodnje.«

Kako je bilo to mogoče?

ZA SVOJ DONBAS

»Spet je bila mobilizirana vsa Sovjetska zveza za svoj Donbas. Prejeli smo najmodernejšje stroje iz Moskve, z Urala in celo iz Leningrada, junaškega mesta. Kupili smo tudi stroje v Angliji in Ameriki. Pomagajo nam na tisoče načinov. In sleherni od 13 tisočev delavcev, delav in tehnikov daje od sebe vse najboljšje — ne le svoje roke, temveč tudi glavo.«

»Toda,« sem pretrgal besedo, ko sem se spomnil na razvaline po mestu, »kje pa stanuje teh 13.000 ljudi?«

»Mi smo obnovili že polovico stanovanj. Porušenih jih je bilo 72 odstotkov. V štirih letih pa bo znašala skupna površina stanovanjskih prostorov 40 odstotkov več kakor pa leta 1940. Pod streho bomo spravili vse invalide, njihove družine in družine naših nameščencev, ki so padli v vojni.«

Tišenkov optimizem me ni presenetil. Vedel sem, da bo po načrtu proizvodnja v vsej Ukrajini leta 1950 za 25 odstotkov višja, kakor je bila pred

vojno. Vedel sem tudi, da bo postal ta načrt stvarnost, kajti mesec za mesecem je izpolnjen ali pa prekoračen.

»Pridite spet čez dve leti in boste videli!« je zaklical ravnatelj tovarne za nami, ko smo odhajali. (Dalje)

Agrarna reforma na Koroškem

O nobenem sodobnem vprašanju se v širokih slojih naroda ne misli in ne razpravlja tako napačno in večkrat tudi zlonamerno, kakor prav o agrarni reformi, ki ima namen, da bi kmečkemu in delovnemu ljudstvu na deželi ne samo izboljšala gospodarski položaj, ampak mu nudila človeka vredno življenje na domači grudi. Še vedno so veleposestniki s svojimi gospodarskimi, političnimi in družabnimi zvezami znali prikazati položaj agrarnih razmer na Koroškem tako, kakor bi bilo obstoječe stanje po načelih agrarne politike najbolj idealno, torej, kakor da bi bila vsa zemlja v rokah malih in srednjih kmetov. Kako kvaren je bil ta vpliv na splošno javno mišljenje, vidimo iz tega, da imajo danes kmetje čisto napačno predstavo o agrarni reformi. V krajih, kjer v bližini ni veleposestva, po katerem bi lahko spoznali razliko med navadnim kmetom in veleposestnikom, so prepričani, da bi agrarna reforma zadela tudi nje, in sicer na ta način, da bi tisti, ki imajo večja posestva, morali dati tistim, ki imajo manj zemlje, da bi se tako izenačila velikost zemlje. Seveda ob takih predstavah ni čudno, da so kmetje tako nezaupljivi nasproti agrarni reformi. Z velikim nezaupanjem poslušajo tiste, ki agrarno reformo zagovarjajo, namesto da bi pozdravili vsako besedo in vsak ukrep, ki bi jih dovedel bliže k temu cilju. Še pred dobrimi sto leti so bili kmetje drugačni, takrat so z upori, s kosami, vilami in sekirami zahtevali agrarno reformo.

Za tiste, ki so dovolj samozavestni, da ne podležejo tujim vplivom in ki mislijo po svoji glavi, bomo poskusili s številkami dokazati, da je vsaka bojazen kmetov pred agrarno reformo ne samo odveč, ampak celo smešna, kajti zares bi bilo smešno, če bi se bali nečesa, kar lahko samo koristi in pospešuje napredek.

Na Koroškem imamo po najnovejših podatkih 37.404 poljedelskih in gozdnih posestev s skupno 1.056.593 hektari površine.

Po vrsti kulture je površina razdeljena nekako takole:

1. Njive 120.427 ha ali 12 odstotkov celotne površine;
2. travniki 170.166 ha ali 16 odstotkov celotne površine;
3. pašniki 219.000 ha ali 20 odstotkov celotne površine;
4. gozdovi 465.000 ha ali 43 odstotkov celotne površine;
5. neplodna zemlja: ceste, reke, jezera, močvirja, skalovje, zgradbe itd. 82.000 ha ali 8 odstotkov.

Skupno cela dežela: 1.056.593 ha ali 100 odstotkov.

Po velikosti posestev je zemlja razdeljena takole:

1. Od 0 do 5 ha imamo 14.248 posestev ali 38 odstotkov s skupno 30.778 hektarov ali 3 odstotke zemlje;
2. od 5 do 20 ha imamo 12.570 posestev ali 34 odstotkov s skupno 143.098 hektarov ali 13 odstotkov zemlje;
3. od 20 do 100 ha imamo 9.209 posestev ali 24 odstotkov s skupno 351 tisoč 452 ha ali 33 odstotkov zemlje;
4. nad 100 ha imamo 1.377 posestev ali 4 odstotke s skupno 512.370 ha ali 49 odstotkov zemlje;
5. država, dežela, cerkev itd. 18.895 hektarov ali 2 odstotka zemlje.

Skupno 37.404 posestev ali 100 odstotkov z 1.056.593 ha ali 100 odstotkov.

Kakor vidimo, ima 72 odstotkov posestnikov samo 16 odstotkov zemlje, dočim ima ostalih 28 odstotkov posestnikov 82 odstotkov zemlje. Med prve spadajo posestva do 20 ha zemlje, torej bajtariji, mali in srednji kmetje, dočim med druge spadajo večji kmetje in veleposestniki. Iz zgornje razpredelnice se tudi vidi, da ima 1.377 veleposestnikov na Koroškem polovico celotne plodne zemlje, 36.027 kmetov pa drugo polovico. Kaj so prav za prav veleposestva, kako so nastala in kakšen je njihov pomen v okviru narodnega gospodarstva, bomo pokazali pri drugi priložnosti, tokrat bomo našli imenično samo nekaj najpomembnejših veleposestnikov na Koroškem:

1. Grofica Foscari-Widmann Elise ima 8.629 ha zemlje;
2. Von Klinger Hugo ima 7.427 ha zemlje;
3. princ Lichtenstein Friedrich ima 4.848 ha zemlje;
4. knez Orsini Rosenberg ima 7.158 hektarov zemlje;
5. grof Thurn Valsassino ima 10.795 ha zemlje;
6. Voigt Ernst ima 5.110 ha zemlje;
7. Wittgensteinische Erben imajo 10.795 ha zemlje;
8. benediktinski samostan v St. Paulu ima 4.021 ha zemlje;
9. grof Goess Johann ima 3.752 ha zemlje;
10. grof Christelnik Oskar ima dva tisoč 204 ha zemlje.

Vseh deset ima skupno 63.958 hektarov zemlje ali približno 6 odstotkov plodne površine na Koroškem. Če bi

bili vsi taki, potem bi bilo na Koroškem prostora samo za 165 posestnikov. Celotno če bi pod agrarno reformo razumeli to, kar ji skušajo nekateri nasprotniki zlobno podtikati, češ da se bo vsa zemlja razdelila, da bi imel vsak posestnik enako, tudi v tem pogledu se slovenski kmetje nimajo razloga bati agrarne reforme, kajti če vso plodno zemljo, torej 1.056.593 ha razdelimo na vseh 37.404 posestnikov, vključno z nemškimi grofi, državnimi in drugimi veleposestvi, bo še kljub temu vsak posestnik dobil po 28 ha zemlje.

Pozabiti tudi ne smemo, da moramo pri agrarni reformi upoštevati tudi kakovost in značaj zemlje. V ogrskih in drugih ravninah se agrarna reforma

izvaja po drugačnih načelih, kakor pa bi se izvajala pri nas na Koroškem, kjer prevladujejo hriboviti kraji.

Po vsem tem je jasno eno: našemu kmetu se ni treba bati agrarne reforme. Dolgoletni sen našega kmeta je, da dobi nazaj tisto zemljo, ki mu jo je v preteklem stoletju iztrgal iz rok tujec. Naš mali kmet je moral desetletja tlačiti nemškemu grofu in veleposestniku. Še danes morajo slovenski kmetje, najemniki na posestvih nemških mogotcev, trepetati za svojo zemljo, ki so jo skozi rodove pojili s svojo krvjo in solzami. Še danes se morajo celo naši trdni kmetje boriti in trdo delati, da prehranijo in oblečejo svojo družino. Doživljati morajo različna zapostavljanja in krivice, ker so slovenski kmetje. Agrarne reforme pa se boje nemški grofje in veleposestniki, ker vedo, da bi z njo izgubili krivično pridobljeno, brez svojega lastnega trpljenja obdelovano in nezasluzeno zemljo. Ing. Oraš

Kako kuhamo domače milo?

Mnoge gospodinje napačno mislijo, da za kuhanje mila uporabljamo različne odpadke, ki nam ostanejo pri klanju, kakor čreva, kožo, kosti itd. Medtem pa dejansko za milo uporabljamo samo mast, in sicer čim bolj čisto, tem bolje. Sicer lahko uporabimo maščobo črev, kože itd. na ta način, da te stvari najprej skuhamo in maščobo v vročem stanju posnemamo.

Iz 3 kg masti moremo skuhati 12 do 14 kg dobrega mila po temle navodilu:

3 kg masti, 6 l mehke vode, 1 kg lužnika (Laugenstein), 1 kg kolofonije ali čiste smole in 1 kg soli rabimo za enkratno kuhanje mila v navadnem 20-litrskem pločevinastem loncu.

Če nimamo dovolj masti ali lužnika, oziroma hočemo kuhati več hkrati, potem vse zgornje količine zmanjšamo na polovico, oziroma povečamo v razmerju z razpoložljivimi količinami.

Postopek pri kuhanju je naslednji:

Mast, lužnik in vodo denemo v lonec, v katerem želimo kuhati, ter ga pustimo na hladnem čez noč. Še večkrat moramo premešati. Naslednji dan dodamo kolofonijo ter lonec postavimo na štedilnik in vse skupaj pustimo kuhati tako dolgo, da gosta masa v loncu postane vlekljiva. Nato dodamo še sol, dobro premešamo in zopet vse skupaj postavimo na hladno. Takoj opazimo, da se milo odloči od luga na ta način, da se milo izloči na vrhu in se strdi, dočim lug ostane na dnu.

Drugi dan posnamemo strjeno milo, oziroma odlijemo lug, dodamo zopet 5 litrov vode in milo brez luga prekuhamo še enkrat; nato izlijemo milo iz lonca v oglati posodo, pustimo, da

se ohladi in strdi, ga razrežemo na kose po želji in takega sušimo na zravnem mestu.

Če ne moremo dobiti lužnika, kar se dandanes lahko zgodi, si pomagamo lahko na ta način, da namesto 1 kg lužnika vzamemo lug, katerega skuhamo iz pepela trdega lesa. Zato rabimo 13 l pepela, kateremu dodamo 10 l vode, kuhamo, precedimo in tako skuhan lug uporabimo namesto lužnika. Seveda moramo v tem primeru dodati manj vode.

Ako hočemo dobiti dobro in zanesljivo milo, se moramo natančno držati navodila.

Mnoge gospodinje si razbijajo glavo, zakaj jim ne uspe kuhanje mila. Navadno je krivo samo to, ker ne upoštevajo natančno navodil.

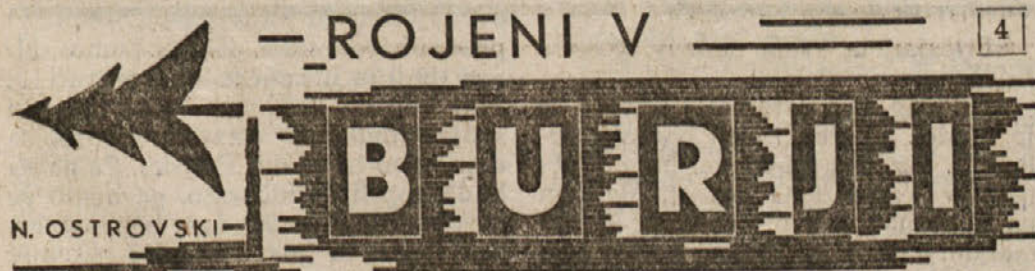
Ing. Oraš

KAJ JE ROSA?

Zemlja in rastline stalno izhlapevajo vodo, ki jo prejema zrak. Ponoči se zemlja in rastline hitreje ohladijo kot zračne plasti nad njimi, kajti temni in raskavi predmeti oddajajo zelo hitro toploto. Vlažni zrak se ohladi na mrzlejših predmetih. Tako nastane rosa. Vreme mora biti brez vetra, kajti večer odganja zračne plasti, ki so se na prostem ohladile. Nebo tudi ne sme biti oblačno, ker oblaki odbijajo toploto, ki se dviga s tal, tako da se ne morejo ne zemlja ne rastline ohladiti, kar ovira nastanek rose. Ker pa pade v jesenski noči ohlajenje na nič stopinj, se ustalijo drobne kapljice na rastlinah kot ledeni kristali, kot slana ali kot ivje, sreč itd.

— ROJENI V —

4

Oče Jeronim se je nasmehnil, da je bilo komaj opaziti.

»Vem, zakaj ste se nasmehnil, oče Jeronim: vi mislite, da res ni bilo vredno priti iz Pariza samo zato, da bi računali, koliko sto tisoč vojakov ima Nemčija na ozemlju, kjer zdaj Francija nima niti enega. Poudarjam, se da, kajti vojna se še nadaljuje. A vojna, oče Jeronim, ne ustvarja samo novih meja, ampak tudi nove države. Zdaj vam bom odkril tajnost in obenem vzrok mojega prihoda. Najprevo, Nemčija je že izgubila vojno...«

»Izgubila vojno?« je rekel oče Jeronim, ne da bi skril svoje začudenje. »Kaj jo je mar res Antanta razbila na zapadni fronti?«

»To še ne, fronta se še vedno drži, toda to so že poslednji vzdihljaji. Svoj propad si pripravljajo sami. Naša vojna obveščevalna služba poroča

o celi vrsti delavskih in vojaških demonstracij v Avstriji ter prav tako v Berlinu in Hamburgu. Na neki oklopnici se je vnel upor. Vsak dan se vedno bolj množijo vstaje in cesarska vlada nima več moči, da bi jih zadušila. Ni nikakršnega dvoma, da nam bo že najbližja bodočnost prinesla vest o revoluciji v Avstriji in Nemčiji. Nemci so že popolnoma izčrpani. Prav nič jim ni pomagalo: niti zasedba najbolj plodnih ruskih pokrajin, niti izvoz žita in živine iz Ukrajine v izgladovano Nemčijo; narod ne more več nadaljevati vojne, ker je zaledje v plamenu. A Avstrija se drži samo še s pomočjo Nemčije. Kakor vidite, z Nemčijo se dogaja prav isto kakor z Rusijo. Nespametno bi bilo misliti, da revolucionarna kuga ne bo prodrla iz Rusije v Evropo. Je že prodrla. Sam Ludendorff je priznal, da so se nemške

edinice, ki jih premeščajo iz Ukrajine na francosko fronto, že vse prepobile z boljševizmom, da so nesposobne za borbo in še več, zelo nevarne, ker slabo vplivajo na ostale edinice.«

»Povejte mi, gospod Edvard, ali se vse to tiče samo Nemčije?« mu je segel v besedo oče Jeronim.

Nekoliko sekund je nastal molk. Edvard je šele zdaj opazil, da je v nezakurjeni sobi hladno. Čulo se je, kako je Ludovika igrala na klavir. Okorno se je premaknil v naslanjaču, lice se mu je zmrčilo in ko je zatrl v sebi vso tisto toploto in nečnost, ki mu jo je za hip izzvala glasba, je nadaljeval mrko in hladno:

»Boljševizem lahko pogoltno ves omikani svet, če ga ne uničimo že v kali.« Edvardov glas je kazal surovo odločnost in še nekaj, kar je samo v svojih najboljših slutnjih zaznal tudi jezuit, ki mu je sedel nasproti — namreč strah. Edvard je vstal, napravil nekoliko korakov, se ustavil pred očetom Jeronimom in dejal:

»Vsa zgradba nemškega carstva se ruši... Toda kaj bo potem, je težko povedati. Če bo Berlin sledil Moskvi in osnoval sovjete, bo to strašna nevarnost. Kajti, voditi zavezniške sile v deželo, kjer se je vnela revolucija,

bi pomenilo samo podoživeti usodo Nemcev v Ukrajini. A če bodo socialni demokrati — mislim seveda samo desničarje — obdržali oblast v svojih rokah, potem bo demokratska kokoš samo zamenjala cesarske orle in Nemčija bo za celo vrsto let prenehala imeti vlogo velike sile.«

V očeh očeta Jeronima je Edvard razbral nemo vprašanje.

»Vi bi radi vedeli, zakaj sem se prav za prav vrnil, ko me lahko Nemci vsak čas ustrelijo kot francoskega vojnuna?«

»Zdi se mi, da tega nisem vprašal. Vendar priznam, da bi me to zelo zanimalo.«

»Odlično. Oprostite mi, da sem napravil tako dolg uvod. Torej, zakaj sem se vrnil?... Brž ko bo nastal v Berlinu požar, bo nemška vojska v Ukrajini in Poljski razpadla. Nemci bodo izginili in vse ozemlje, ki so ga držali, bo prešlo v roke Rdeči armadi. Ali si lahko mislite, kaj se bo tedaj zgodilo? Rdeča Moskva — Rdeči Berlin! To bi bil konec Evrope, niti Francija niti Anglija ne bosta mogli tega dopustiti. Položaj se kaj hitro spreminja. Doslej je bila avstrijsko-nemška vojska pregrada, ki je ločila Evropo od komunistične Rusije. Zdaj se

VELIKI SLOVENSKI PESNIK

dr. France Prešeren

NJEHOVO DELO IN ŽIVLJENJE

Dne 3. decembra smo obhajali obletnico rojstva Franceta Prešerna. S tem v zvezi bomo v nekaj številkah prinesli opis njegovega življenja in dela izpod peresa dr. Ant. Slodnjaka.

Prešernovo osebno in pesniško življenje je enotno, površnemu opazovalcu preprosto, v jedru pa globoko pomenljivo za našo zgodovino in za nas. Prešeren se je rodil v gorenjski vasi Vrbi 3. decembra 1800 kot tretji otrok očeta Šimna in matere Mine, iz starodavnega kmečkega rodu, ki je prav z njim ugasnil v moškem kolenu. Dasi so imeli starši za njim še dva sinova in, pred njim ter za njim po dve hčeri, so bile vendarle korenine Prešernovega rodu takrat načete. Zveze s sorodniki duhovniki na očetovi in materini strani so trgale kmetiško življenje pri Ribičevih, tako se je reklo pri hiši po domače, in ga spreminjale v kmečko-farovsko dvojništvo. K staremu stricu Jožefu Prešernu, kaplanu na Kopanju pri Grosupljem, so poslali starši tudi sina Franceta, da bi se pripravil za šole. Stari stric ga je vzljudil in mu dal svobodo pri njegovem poklicnem in duševnem iskanju, dasi je pozneje želel, da bi France ubral drugačno pot in smer, kakor jo je. Dve leti ga je šolal na sloviti ljudski šoli v Ribnici, kjer je France dosegel odlične šolske uspehe, a doživel tako hude duševne pretrse, da se je baje še na smrtni postelji Ribnice z bridkostjo spominjal. Tretji razred ljudske šole je končal v Ljubljani zadnje leto francoske okupacije leta 1813. Tu je bil njegov ravnatelj prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik. Nato je dovršil v Ljubljani šest latinskih šol in dva letnika modroslovnih šol, vedno odličnjak po šolskih uspehih, prvak po vplivu na součence in po kulturnem obzorju. Dijaške bede ni poznal. Za to so skrbeli strici, starši, štipendija in on sam z zasebnim poučevanjem. Blagostanje mu ni bilo vedno v prid, omogočalo mu je gostilniško veseljaštvo in druge razvade. Toda Prešernova globoka in vsestranska učenost, ki jo je pokazal v poklicu in v pesmih, prča, da je moral zmlada vneto študirati, o čemer odkrito govore tudi njegovi odlični šolski uspehi.

Nedvomno je, da ga je moralo že tedaj hudo zanimati pesništvo kot vir plemenitih užitkov in kot pot in cilj prebujajoče se lastne ustvarjalne moči. — Leta 1821 se je Prešeren odločil navzlic materinim solzam in odsvetom stricev za študij prava na dunajskem

vseučilišču. Za pravo po lastnih besedah ni sprva imel nič pravega veselja, a ga je neka skrivna moč gonila na Dunaj. Ta skrivna moč, za mladega Prešerna brez obraza in imena, je bila želja po spoznanju. Spoznati je hotel korenine takratne družbene in politične oblasti. Bila je doba, ko je izdihnil nekaj mesecev pred Prešernovim odhodom na Dunaj na samotnem otoku Atlantskega oceana Napoleon Bonaparte, ki je prvi skušal s političnimi načini in sredstvi, ki so postali kvas fašizma, organizirati, oprt na brezpogojno pokorščino sodelavcev in vojaške garde, vesoljno evropsko monarhijo novodobnega videza, a srednjeveškega kova. Napoleonovi zmagovalci so skušali svobodoljubna stremjenja evropskih narodov, ki so strmoglavila Napoleona, potlačiti in utrditi svoja dinastična gnezda, ki so bila za ljudstva še hujša ječa kakor Napoleonova vladavina. Prav na Dunaju so se zbirali iz vse Evrope politični agitatorji za ohranitev vladarske samovolje in za ureditev držav — kot vladarskih hišnih posestev. Tu je mrgolelo apostolov duhovne in politične reakcije, sem je gonila lakota po slavi in denarju nemške romantične oboževalce srednjega veka. In sredi med njimi sta delovala kot stebra te trhle družbene in kulturne stavbe ovaduh in policaj.

Prešeren je dovršil na Dunaju najprej tretji letnik modroslovja, nato se vpisal na pravni oddelek vseučilišča. Prvo leto mu je slaba predla, v drugem letniku je prejel štipendijo in dobil službo inštruktorja v slovečem klerikalnem vzgajališču za plemiške sinove.

Na spoznanja novega, velikomestnega življenja mu ni bilo treba dolgo čakati. Kmalu so ga doletela razočaranja, ki so zastrupljala njegovo dobro srce in mu zadala rane, ki se mu nikdar niso zacelile. Zahrepenel je po zvesti, odkriti ljubezni, a namesto nje so mu prijatelji odkrili podlo igro ženske, ki je hlinila ljubezen, da bi mu naprtila sad svojega razuzdanega življenja. Učence v plemiškem zavodu je vzgajal po načelih zdravega razuma, v duhu najboljših starodavnih in novih pesnikov, v medsebojnem razumevanju in v spoštovanju do sočloveka. Sredi zime ga je poglad gospodar, človek, ki je menjal vero in politično prepričanje, iz zavoda na cesto, ker je skušal Prešeren vcepiti svojemu najzvestejšemu učencu, kranjskemu plemiču Antonu Auerspergu, klice človečanskega in svobodomiselnega mišlje-

nja. V teh prvih dunajskih letih je Prešeren doživel to, o čemer nam pretresljivo poje v pesmi Slovo od mladosti:

Sem zvedel, da vest čisto, dobro d'janje,
svet zaničvati se je zagovoril.

Kopičila so se razočaranja, včasih je pritisnilo pomanjkanje, prišle so ure dvoma nad izbiri poklica, a navzlic vsemu je hodil Prešeren kot odličen študent po ravni poti do zaključka pravnih študij. Vedno bolj bolestenmu zapletanju življenjskih težav se je skušal izogniti z vestnim učenjem, z vsestranskim izobraževanjem, s tovariškimi izleti in gostilniškimi sestanki, z iskanjem prave ljubezni in ob trenutkih, ko mu je duša prekipevala, z zlaganjem pesmi.

POKRAJINSKI ODBOR OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO KOROŠKO izreka ob priliki slovesnega pokopa 48 partizanskih borcev in bork v domačo grudo svojo iskreno

zahvalo

Ljudstvu Slovenske Koroške, ki je v tako častnem številu počastilo nesmrtni spomin svojih najboljših borcev za svobodo; zavezniškim delegacijam, predvsem zastopnikom Jugoslovanske armade, v katere vrstah so se rami ob rami borili padli junaki proti fašističnim nasilnikom;

predstavnikom bratske Sovjetske armade, ki je ponesla plamenico svobode zaslužnjem narodom;

zastopnikom britanske armade, zaveznici orožja demokratičnih sil proti organiziranim zatiralcem svobode;

čč. duhovnikom, ki so s svojim spremstvom na zadnji poti teh junakov počastili spomin padlih in vseh, ki so dali življenje za svobodo, zlasti pa č. g. dekanu Koširju za njegov prisrčen nagovor;

predstavnikom avstrijskih oblasti, zastopnikom Komunistične stranke Avstrije, ki so se v toplih besedah poslovi od padlih protifašistov, zastopnikom KZ-Verbanda;

združenim pevskim zborom za globoko občutene žalostinke, posebno tov. Špruku in Hartmannu;

vsem tovarišem, ki so s požrtvovalnim delom omogočili slovesen pokop, posebno tov. Blažu Singerju, Urhu Olipicu, Andreju Wieserju, Janku Maku in Janku Maleju;

partizanski častni straži in požrtvovalnim mladinkam, ki so okrasile katafalk;

delegacijam OF za Slovensko Koroško, predstavnikom Prosvetne zveze in prosvetnih društev, Zadrugne zveze, Kmečke zveze, Antifašistične fronte žena, Zveze mladine za Slov. Koroško fer vsem, ki so kakor koli počastili njihov spomin.

PADLIM JUNAKOM — VEČNA SLAVA!

Celovec, dne 2. decembra 1946.

POKRAJINSKI ODBOR OF ZA SLOVENSKO KOROSKO

ta pregrada ruši. Če namesto nje ne zgradimo nove, bodo Sovjeti vse preplavili...»

»Kako pa to lahko preprečimo?« je vprašal oče Jeronim, ki je napeto poslušal.

Edvard je vzel v roke zemljevid.

»Ustvariti moramo Poljsko republiko z narodno vojsko, ki bo preprečila Rdečim pohod na zapad. Letonska in Estonska bosta dobili 'samostojnost' in vsi skupaj s Poljsko in Romunijo bodo zgradili pod pokroviteljstvom Francije močan oboroženi branik med Rusijo in zapadom. Anglija bo zasedla Murmansk in Arhangelsk. Izkreane zavezniške sile bodo potiskale Rdeče s severa, a ladjeveje z Baltiškega morja. Drugo angleško področje bo Severni Kavkaz, Baku in Srednja Azija. Francosko ladjeveje pa bo ob prvi priliki zaplulo v Črno morje, zasedlo Odeso in druga pristanišča. Japonci so že zavzeli Vladivostok in prodirajo v Sibirijo. V istem pravcu tudi že delujeta ruska bela armada in češkoslovski korpus. Poljska bo poskušala medtem zasesti Ukrajino do desnega brega Dnjepra, Litvo in Belo Rusijo, tudi če se ji to ne bo posrečilo, potem bo tam ustvarila države, ki ne bodo naklonjene Sovjetom. Stisnjena v tem

obroču se bo morala Moskva zadušiti. Vendar moramo mi, Poljaki, pohiteti, dokler zmeda še ni zajela tudi naših krajev. Treba je pripraviti oborožene sile, ki bodo lahko uničile vse tiste, ki bi jim padlo v glavo, da bi po odhodu Nemcev osnovali v Poljski sovjetke ali kar koli podobnega. Za nas je zdaj najbolj važno, da si pridobimo organe oblasti in orožništvo. Francija nam bo dala na up vojaško opremo in orožje ter nam poslala do tisoč pet sto častnikov. Takrat bomo pa drugače govorili. Toda zdaj je nujno potrebno delati in to z največjo odločnostjo. Začeti je treba čimprej, kajti to nazadnje ni samo vprašanje splošne politike, ampak tudi moje in vaše usode: če mi ne uničimo poljskih boljševoikov, bodo oni uničili nas!«

Edvard je umolknil in se pogledal v zemljevid. Potem, kakor da se je še nekaj domislil, je dejal:

»Mimogrede naj vam tudi omenim, da mi je Njegova Svetost kardinal naložil dolžnost, naj vam sporočim, če bo vaše delo uspešno, da boste vi prvi šli za generalnega vikarja v Voliniji.«

Očesci očeta Jeronima nista izpomenili svojega običajnega izraza,

»Pričakujem vaših ukazov, gospod Edvard.«

»Odlično, oče Jeronim!« Edvard se je usedel. »Torej, začeli bomo z delom... Čez dva ali tri dni bom odpotoval v Varšavo na posvet. Medtem pa vi seznanite svoje tovariše z razmerami v okrožju. Vendar bodite zelo previdni.« Ko je Edvard opazil nestrpno pregibanje prstov jezuita, je spregledel, da zadnjih besedi ne bi bil smel reči. »Kar se tiče mojega prihoda in poslanstva — za zdaj nikomur niti besedice. Čez tri tedne bo rojstni dan moje žene. S tem izgovorom bomo zbrali tukaj predstavnike najboljših rodbin iz okrožja in najbogatejše ljudi, ki jim je do našega dela. Hkrati pa boste vi klicali k sebi na posvet ksendze (katoliških duhovnikov). Nadalje morate sami poskrbeti, da boste našli zvezo s krajevnimi politiki. Kdo izmed njih ima največje besedo?«

»Pepe-esovec (PPS je Poljska partija socialistov), odvetnik Sladkevič.«

»Kaj je že postal socialist? Zelo hitro! Prepredena beštija! Bodite z njim kar se da previdni, oče Jeronim! Dokler se stvari ne bodo razjasnile, nas bi lahko trikrat prodal Nemcem. Privedel bom s seboj iz Varšave nekaj častnikov, ki jih bo treba namestiti pri

Poleti 1824 se je v počitnicah mudil doma, pogledal prijateljstvo z Andrejem Smoletom, trgovcem in lastnikom poštnih hlevov in gorečnikom za slovensko narodno in umetno pesem. Tedaj je premagal razočaranje, ki mu ga je prinesla dunajska izprijenka, in iskal ljubezni pri Dolenčevi Zaliki, hčerki ljubljanskega krčmarja. Ponošen neuspeh je slednjič porušil vse pregrade v njegovi ustvarjalni zavesti, za katerimi se je doslej stekalo in nabiralo njegovo pesniško doživljanje. In v letu 1825 je imel že zvezek slovenskih pesmi, ki si jih je upal pokazati dunajskim sošolcem, pred katerimi je doslej skrival svoje pesniške sanje in načrte, in celo Jerneju Kopitarju, dunajskemu učenjaku slovenskega rodu, enemu utemeljiteljev vede o slovanskih jezikih in vrhovnemu književnemu pregledniku za vse slovanske knjige, ki so se tiskale v tedanji Avstriji.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitsch, Wien XVI., Ottakring, Gerstrasse 83. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-, Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I., Fleischmarkt 3-5.

Podružnica uprave »Slov. vestnika«, Klagenfurt, Völkermarkterstrasse 21-1.

poštenih rodbinah. Začeli bomo zbirati ljudi in jih počasi oboroževati... Naj kdo od vaših tovarišev tudi pri svoji pridigi pozove narod na borbo za domovino in veliko Poljsko. Če ga pa bodo zaprli — nič zato, ga bomo že osvobodili! Prinesel vam bom denarja. Glejte, tu imate za zdaj petnajst tisoč mark. Mimogrede naj še omenim, da opozorite naše pripadnike na skorajšnji polom nemške marke. V Varšavi se bom snedel tudi s papeškim nuncijem in vprašal ga bom za nasvet o vašem nadaljnjem delu. A za zdaj je naša najvažnejša naloga — zbiranje sil... Glejte, zdi se mi, da je to vse, kar sem vam hotel povedati. Sedaj vas pa prosim, da greste h knezu Zamojskemu in da mu izročite to pismo.«

Oba sta vstala.

Drugo poglavje

Franciška je opazovala fanta, ki je cepil drva. Prav zdaj je zamahnil in udaril, da je polovica štora odletela daleč v stran. Drugi udarec, tretji... Hitro je naraščal kup polen. In tudi s tem, s kakšno lahkoto je vzletevala sekira, se je kazala odločnost in mlada sila.